

Unge i tradisjonell politikk

Deltakelse i valg, kommunestyre og partier

Guro Ødegård og Johannes Bergh

Et forskningsbasert notat fra
Institutt for samfunnsforskning
Oslo 2011

© Institutt for samfunnsforskning 2011

Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

Innhold

Forord	4
1. Innledning	5
2. Valgdeltakelse	7
Stortingsvalg	8
Lokalvalg	9
Aktive 18-årige velgere	10
Valgdeltakelse blant unge med etnisk minoritetsbakgrunn	13
Valgdeltakelse og sosial ulikhet blant unge	14
Oppsummering	15
3. Ungdomsrepresentasjon i kommunestyre	17
Andelen unge kommunestyrerepresentanter	18
Betydningen av kommunekontekst	20
Individuelle egenskaper	22
Oppsummering	29
4. Partipolitisk deltakelse	31
Unge partimedlemmer — status og utvikling	31
Partimedlemskap og sosial ulikhet	36
Lokale partilag — utbredelse og størrelse	37
Oppsummering	41
5. Drøftelse og konklusjon	42
Litteratur	45

Forord

Dette notatet er skrevet av på oppdrag fra Ungdommens maktutredning.

Forfatterne ønsker å rette en takk til kollega Jo Saglie ved Institutt for samfunnsforskning for gode kommentarer og innspill. En stor takk skal også organisasjonsrådgiver i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Lasse Narjord Thue ha. Han har gitt oss tilgang til Frifond-tallene, samt vært viktig samtalepartner rundt tolkningene av disse data.

De mangler og ufullkommenheter som forekommer i dette arbeidet er utelukkende forfatternes eget ansvar.

Oslo, oktober 2011
Guro Ødegård og Johannes Bergh

Innledning

Ungdoms politiske deltakelse har blitt et aktuelt tema de senere tiårene. En av årsakene er antagelsen om at unge i dag er mindre politisk interessert og -aktive enn tidligere ungdomsgenerasjoner. I dette forskningsnotatet skal vi se nærmere på ungdoms deltakelse over tid på tre viktige områder: (1) Valgdeltakelse, (2) Kommunestyrerepresentasjon og (3) Partipolitisk medlemskap. Det er viktig å påpeke at disse kanalene ikke representerer bredden av ungdoms politiske deltakelse. Interessepolitiske organisasjoner, elevråd, kommunale ungdomsråd, lokale aksjonsgrupper med mer, er alle kanaler for ungdoms politisk engasjement og politisk påvirkning. De tre institusjonene vi her ser nærmere på er imidlertid avgjørende for opprettholdelsen av det som blir betegnet som "valgdemokratiet". Det er også verdt å merke seg at de unge som deltar gjennom disse kanalene med stor sannsynlighet også er aktive på andre politiske arenaer. Et slikt kumulativt deltakelsesmønster kommer i liten grad til synes i dette notatet.

Gjennomgangen baserer seg på eksisterende forskningslitteratur. I tillegg har vi foretatt nye analyser av unges valgdeltakelse. Dette for å imøtekomme utvalgets krav til kunnskap om deltakelsen blant unge *under 26 år*. I forlengelse av dette presenterer vi også nye analyser av sammenheng mellom alder og valgdeltakelse. Vi har i tillegg supplert foreliggende statistikk knyttet til unge folkevalgte med data fra lokalvalget i 2007. Når det gjelder oppslutning om ungdomspartier, er det foretatt analyser av tall partiene selv har innrapportert til støtteordningen Frifond.

Målet med gjennomgangen er å få en oversikt over i hvilken grad dagens unge er aktive på disse tre arenaene og om deres deltakelsesmønster avviker fra tidligere ungdomsgenerasjoner. Innenfor hver del har vi forsøkt å belyse eventuelle sosiale skjevheter i deltakelsesmønsteret, og i de to siste delene (kommunestyrerepresentasjon og medlemskap i ungdomspartier) drøfter vi eventuelle geografiske skillelinjer primært knyttet til små og store kommuner.

Står så dagens unge utenfor de viktige arenaene i valgdemokratiet? På bakgrunn av tidligere forskning og nye analyser som her presenteres, blir spørsmålet drøftet i det avsluttende kapitlet. Kort oppsummert tyder materialet på at ungdoms tilknytning til de nevnte institusjoner har svekket

seg gjennom en 20 - 30 års periode, men at nedgangen har stoppet og har stabilisert seg det siste tiåret.

Valgdeltakelse

Ungdoms valgdeltakelse blir fulgt nøye både av forskere, politikere, offentlige myndigheter og politiske kommentatorer. Årsaken til denne interessen er at unges deltakelsesmønster kan forteller oss noe om hva vi kan vente oss av politiske strømninger i framtida – og dermed om framtidens folkevalgte demokrati. Unge er slik sett «trendvare». Det viser seg blant annet at de som lar være å bruke stemmeretten sin ved første mulige anledning, har økt sannsynlighet for å ikke bruke den ved senere valg. En lavere valgdeltakelse blant dagens unge kan slik sett bety et fall i deltakelsen når unge generasjoner avløser det eldre velgerkorpset. Mister man de unge, risikerer man å miste en hel generasjon av velgere. Det er dette som kalles valgdeltakelsens *generasjonseffekt* (Franklin 2004, Highton og Wolfinger 2001). Det er med andre ord ikke lav valgdeltakelse blant førstegangsvelgerne i seg selv som er problemet, men at de unge tar med seg sin «stemmevane» videre i livet.

Samtidig vet vi at borgernes politiske verdi- og handlingsmønster er i bevegelse gjennom store deler av livsløpet. Individet går inn i nye livsfaser (får jobb, barn, gjeld, blir pensjonister osv.), faser som bidrar til å påvirke politisk interesse og engasjement. Vi vet blant annet at valgdeltakelse i Norge øker med økende alder, helt til den stabiliserer seg på det et relativt sett høyt nivå rundt 40-årsalderen. Dette knyttes til en *livsfaseforklaring*, der de unge synes å trenge å litt tid på å vokse seg inn i politikken. (Berglund 2003)

En annen årsak til endrede holdnings- og adferdsmønster er at vi påvirkes av større samfunnsmessige strømninger — eller enkelthendelser. Det blir for eksempel hevdet at 1960 og -70 tallets politiske strømninger og samfunnsendringer bidro til å påvirke ungdomsgenerasjonen i så sterk grad at det la grunnlaget for det som senere er betegnet som “sekstiåtttereffekten” (se blant annet Hellevik 2001, 59). Denne generasjonen har til en viss grad tatt med seg et noe mer venstreradikalt deltakelsesmønster gjennom livsløpet. En slik *periodeeffekt* slo også inn ved stortingsvalget i 1989, da førstegangsvelgerne deltok i nesten like stor grad som befolkningen generelt. På den tiden stod miljøspørsmålene høyt på dagsorden, og det var de unge som i størst grad var opptatt av dette. Valgkampen i 1989 ble altså preget samfunnsmessige strømninger som i særlig grad traff ungdomsgenerasjonen. I

etterkant av terrorhandlingene 22. juli uttrykte mange en optimisme rundt unges deltakelse ved det kommende lokalvalget 12. september 2011. I hvilken grad vi kan spore en slik periodeeffekt på bakgrunn av de grusomme hendelsene, er det for tidlig å si noe sikkert om i skrivende stund.

Det er vanskelig å forklare om endringer i valgdeltakelse har sin årsak i generasjons- livsfase- eller periodeeffekt. Forskning viser at ofte sameksisterer de ulike forklaringsfaktorene (se drøftelse Ødegård 2010). Dette er viktig å ha i mente når vi videre skal snakke om valgdeltakelse – og forventninger om framtidig deltakelse.

Vi skal videre se nærmere på hvordan valgdeltakelsen generelt — og hos unge velgere spesielt — har endret seg over tid, både ved stortingsvalgene og ved lokalvalgene (kommune- og fylkestingsvalgene). Deretter skal vi se hvilken betydning førstegangsvelgernes alder har for deltakelsesnivået, både blant unge generelt og blant unge med etnisk minoritetsbakgrunn spesielt. Kunnskap om valgdeltakelse og sosial ulikhet blant unge er begrenset. Vi vil likevel avslutte denne delen med å peke på noen generelle trekk, samt belyse betydningen av primærfamiliens rolle på dette viktige området.

Stortingsvalg

De norske Stortingsvalg- og Lokalvalgsundersøkelsene trekker ved hvert valg et utvalg av det norske manntallet. Disse utvalgsundersøkelsene inneholder informasjon om deltakelse i valget, og gir grunnlag for å studere valgdeltakelse i Norge etter alder. Det er på bakgrunn av disse dataene det her gis en analyse over endringer i unges valgdeltakelse over tid. Oversikten vil omfatte valgene i perioden 1993 til 2009 for stortingsvalg, samt valgene 1971, 1995, 1999, 2003 og 2007 for lokalvalg. Det finnes ikke data på de unges deltakelse ved stortingsvalgene fra 1970-tallet.

Valgdeltakelsen etter alder ved stortingsvalg er angitt i tabell 1. Tabellen viser et kjent mønster: Unge velgere er minst aktive, mens middelaldrende og eldre velgere er mer tilbøyelige til å avgi stemme enn gjennomsnittet. Det største avviket fra gjennomsnittet, eller fra det generelle deltakelsesnivået i Norge, finner man hos den yngste aldersgruppen fra 18 til 21 år. Disse utgjør førstegangsvelgere ved Stortingsvalg, da det er første muligheten de har til å delta.¹ I perioden 1997 til 2009 har denne gruppen av førstegangsvelgere hatt et deltakelsesnivå som ligger omtrent 20 prosentpoeng under valgdeltakelsen i hele elektoratet. I 1993 var forskjellen cirka 10 prosentpoeng. Den generelle oppslutningen ved stortingsvalgene har holdt seg stabil i samme periode. Det er i de to yngste aldersgruppene hvor deltakelsen har vært synkende.

¹ Aldersgruppen 20-21 år har to år tidligere også hatt mulighet til å delta i et lokalvalg.

Tabell 1. Valgdeltakelse etter alder ved Stortingvalgene 1993-2009.
Prosent

	1993	1997	2001	2005	2009
18-21	65,1	56,5	54,5	55,3	57,0
22-25	65,9	63,1	55,7	63,1	55,9
26-29	67,9	74,1	63,1	68,1	68,4
30-39	75,0	76,9	76,1	78,1	77,4
40-49	80,4	82,2	79,9	79,9	78,5
50-59	79,3	84,4	81,8	82,3	82,5
60+	82,4	83,2	82,5	83,3	82,1
Alle	75,8	78,3	75,5	77,4	76,4

Kilde: Stortingsvalgundersøkelsene 1993-2009

Vi ser videre at valgdeltakelsen for den yngste aldersgruppen har holdt seg stabil gjennom det siste tiåret. For aldersgruppen 22-25 har den variert noe mer. Like fullt er det en tendens til at valgdeltakelsen har stabilisert seg på rundt 55 prosent deltakelse for de yngste aldersgruppene ved det siste tiårets stortingsvalg.

Lokalvalg

Hva er så situasjonen ved lokale valg? Generelt vet vi at deltakelsen i disse er lavere enn ved stortingsvalg, og at det har vært en tydeligere nedadgående trend enn ved stortingsvalgene. Er det likevel en forskjell mellom unge velgere og de eldre aldersgruppene? Valgdeltakelsen etter alder ved fire lokalvalg i perioden 1971 til 2007 er angitt i tabell 2. Tallene fra 1971 må behandles med en viss varsomhet. I motsetning til tallene fra de to siste tiårene, som bygger på utvalg fra manntallet, bygger 1971-materialet på surveydata. De er slik sett ikke heftet med like stor sikkerhet som manntallsdataene.

Tabellen viser at forskjellen i valgdeltakelse mellom hele det norske elektoratet og gruppen av førstegangselgere er omtrent like stor ved lokale valg som ved stortingsvalg. I 1971 var bildet ved lokale valg omtrent som situasjonen ved stortingsvalg i nyere tid. Valgdeltakelsen blant alle velgere lå på litt over 70 prosent, mens litt over halvparten av førstegangselgerne

deltok. Ved valg i nyere tid går det generelle deltakelsesnivået ned til rundt 60 prosent, og forskjellen til førstegangsvelgerne øker noe — til i overkant av 20 prosentpoeng. I perioden 1999 til 2007 deltok rundt en tredjedel av førstegangsvelgerne ved lokale valg i Norge. Utviklingen ser altså ut til å gå i retning av lavere valgdeltakelse generelt, men en spesiell negativ utvikling kan man se blant gruppen av velgere som hele tiden har hatt lavest deltakelse: de unge. Deltakelsesnivået blant de yngste velgergruppene holdt seg stabilt på rundt 35 prosent ved de tre siste lokalvalgene.

Tabell 2. Valgdeltakelse etter alder ved lokalvalgene 1971, 1995, 1999, 2003 og 2007. Prosent

	1971	1995	1999	2003	2007
Førstegangsvelgere (21 - 24 år i 1971; ellers 18 - 21 år)	53	43	33	37	33
22 - 29 år (24 - 29 år i 1971)	62	43	38	39	40
30 - 39 år	73	65	51	60	57
40 - 49 år	77	67	55	61	60
50 - 59 år	80	69	70	69	69
60 - 69 år	76	75	73	68	71
70 - 80 år	74	67	63	67	71
Alle	73	63	60	59	61
N					
Førstegangsvelgere	143	315	280	278	277
22 - 29 år (24 - 29 år i 1971)	323	623	590	529	504
30 - 39 år	439	732	795	767	774
40 - 49 år	485	833	845	734	757
50 - 59 år	492	669	771	728	663
60 - 69 år	404	550	550	443	573
70 - 80 år	248	545	469	407	374

Kilde: Lokalvalgsundersøkelsene 1971, 1995, 1999, 2003 og 2007

Aktive 18-årige velgere

For å få et tydeligere bilde av valgdeltakelsen blant de unge hadde det vært ønskelig å se nærmere på enkelte årskull. Velgere i alderen 18, 19, 20 og 21 år kan ha ganske ulike livssituasjoner som igjen kan påvirke valgdeltakelsen. 18-

åringer bor gjerne hjemme hos sine foreldre og går på videregående skole, mens de som er noe eldre er oftere i en overgangsfase i livet hvor man flytter hjemmefra, begynner studier, militærtjeneste eller jobb. Slike forskjeller i livssituasjon kan ha betydning på valgdeltakelsen (se f.eks. Franklin 2004).

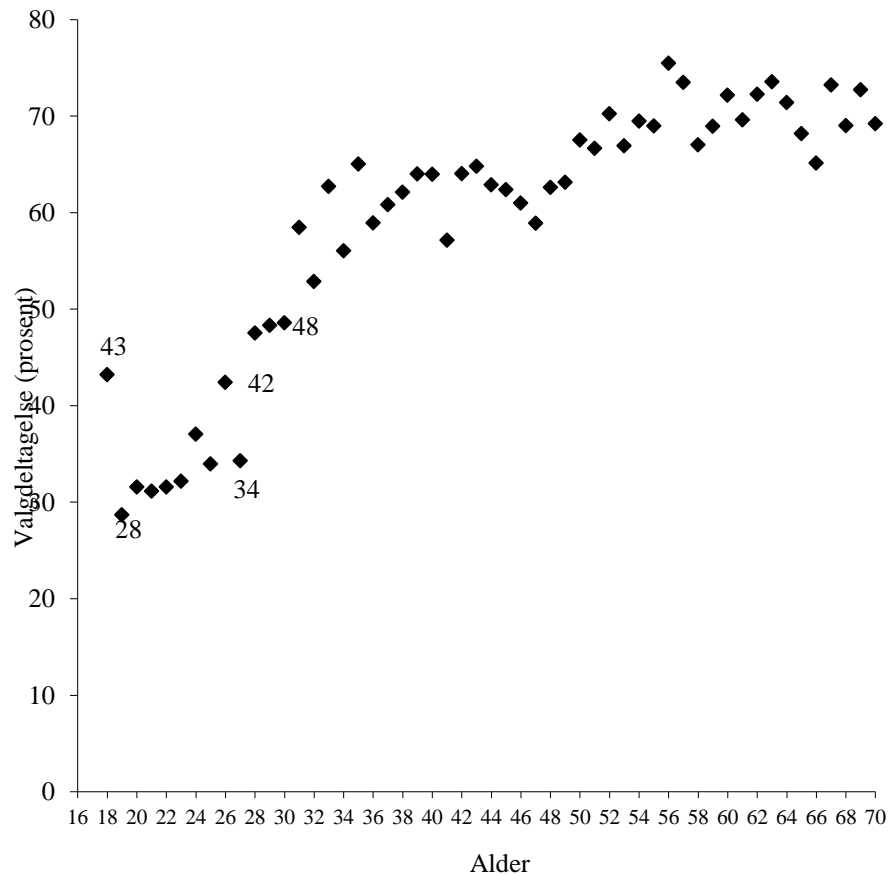
De norske valgundersøkelsene har for små utvalg for å studere valgdeltakelse i enkelt-årskull. Men, ved å slå sammen Lokalvalgsundersøkelsene 1999, 2003 og 2007 får man et utvalg som gjør det mulig å studere enkelte årskull. Den gjennomsnittlige deltagelsen ved lokale valg i denne perioden var omtrent 60 prosent. Figur 1 illustrerer valgdeltakelsen i årskullene 18 til 70 år ved disse valgene samlet.

Figuren gjengir et mønster som også var tydelig i tabell 1 og 2. Unge velgere har lavest deltagelse. Deltakelsen øker så med alderen frem til i 40-årene, mens velgere som er eldre har et stabilt høyt deltagelsesnivå. Hva så med de yngste årskullene?

19-åringer har det laveste deltagelsesnivået i denne figuren: 29 prosent. 18-åringer derimot, er mer tilbøyelige til å delta enn andre velgere under 28 år. Deltakelsesprosenten for de yngste ligger på 43 prosent, som er mer enn 10 prosentpoeng høyere enn andre aldersgruppene opp mot 28 år. Sammenhengen mellom alder og deltagelse brytes altså når man ser på det yngste årskullet som kan delta i norske valg. Det finnes ikke data som viser hvor førstegangselgere bor ved stemmegivning, om de er skoleelev, student m.m. Det er likevel sannsynlig at årsaken til det store avviket mellom de yngste velgerne og de eldre aldersgruppene, skyldes 18-åringenes stabile livssituasjon. Mange av disse vil fortsatt være elev på videregående skole, bo hjemme og være integrert i et lokalsamfunn. Disse faktorene øker sannsynligheten for å delta i valg.

Tendensen fra figur 1 gjenfinnes også i andre land. I en studie fra Danmark viser Bhatti og Hansen (2010) at danske 18-åringer stemmer i større grad enn 19-åringer. I motsetning til i Norge, der man kan stemme som 17-åring dersom man fyller 18 år i løpet av valgåret, må man i Danmark ha fylt 18 år for å stemme. De danske forskerne viser dermed at valgdeltakelsen faller med litt over ett prosentpoeng pr. måned fra man fyller 18 år. Med andre ord: Jo nærmere valgdatoen man fyller 18, jo større sannsynlighet er det for å bruke stemmeretten.

Figur 1 Gjennomsnittlig valgdeltagelse etter årskull, lokalvalgene 1999 - 2007

Vil disse resultatene bety at 18-åringer vil stemme i større grad enn 19-åringer senere i livet? Dette finnes det foreløpig ikke kunnskap om. Tematikken er imidlertid særlig relevant i lys av forsøksordningen hvor stemmerettsalderen i 20 norske kommuner samt Longyearbyen lokalstyret ble senket til 16 år ved kommunevalg i 2011. Vil de faktorene som ser ut til å påvirke 18-åringers valgdeltakelse også bidra til at 16- og 17-åringer har en høyere valgdeltakelse sammenliknet med andre unge velgere? Foreløpige resultater tyder på det. Valgdeltakelsen for 16- og 17-åringer ved kommunevalget i 2011 var på 57,3

prosent i følge Kommunal- og regionaldepartementets beregninger.² Den generelle deltakelsen lå på oppimot 65 prosent både for kommune- og fylkestingsvalg.³ Deltakelsen for *ordinære* førstegangsvelgere var ikke tilgjengelig når dette notatet ble skrevet.

De kortsiktige erfaringer fra land som helt eller delvis har innført stemmerett for 16-åringer — Tyskland og Østerrike — viser at 16- og 17 åringer har en relativt sett høy deltakelse sammenlignet med eldre unge velgere. Det er imidlertid heftet usikkerhet både til deler av tallmaterialet fra disse landene, samt om det høye deltakelsesmønsteret kan knyttes opp mot en periodeeffekt av at disse 16-åringene var de første i Europa som fikk stemmerett (Ødegård og Aars 2011). Sistnevnte forhold må vi ta høyde for også ved det norske forsøket. Om så er tilfelle, kan vi ikke forvente like høy deltakelse for samme aldersgruppe ved framtidige valg.

Spørsmålet som hittil ikke er besvart er om den høye valgdeltakelsen blant 16- og 17-åringer kan forklares ut i fra en periodeeffekt eller livsfaseeffekt. Dersom høy valgdeltakelse kan spores tilbake til slike effekter, er det ikke grunn til å forvente radikale endringer i valgdeltakelsen i framtiden. Er det derimot snakk om en generasjonseffekt, kan det hende at valgdeltakelsen vil øke når disse unge blir eldre (for ytterligere drøftelser se Ødegård 2011, Ødegård og Aars 2011).

Valgdeltakelse blant unge med etnisk minoritetsbakgrunn

Minoritetsbefolkningen i Norge (personer med innvandrerbakgrunn) deltar mindre i norske valg enn befolkningen forøvrig. Deltakelsen i denne gruppen har vært grundig kartlagt av Statistisk Sentralbyrå (SSB) helt siden utenlandske statsborgere fikk stemmerett i 1983 ved kommune- og fylkestingsvalg i Norge. SSBs data gjør det mulig å se nærmere på valgdeltakelse etter alder blant den norske minoritetsbefolkningen.

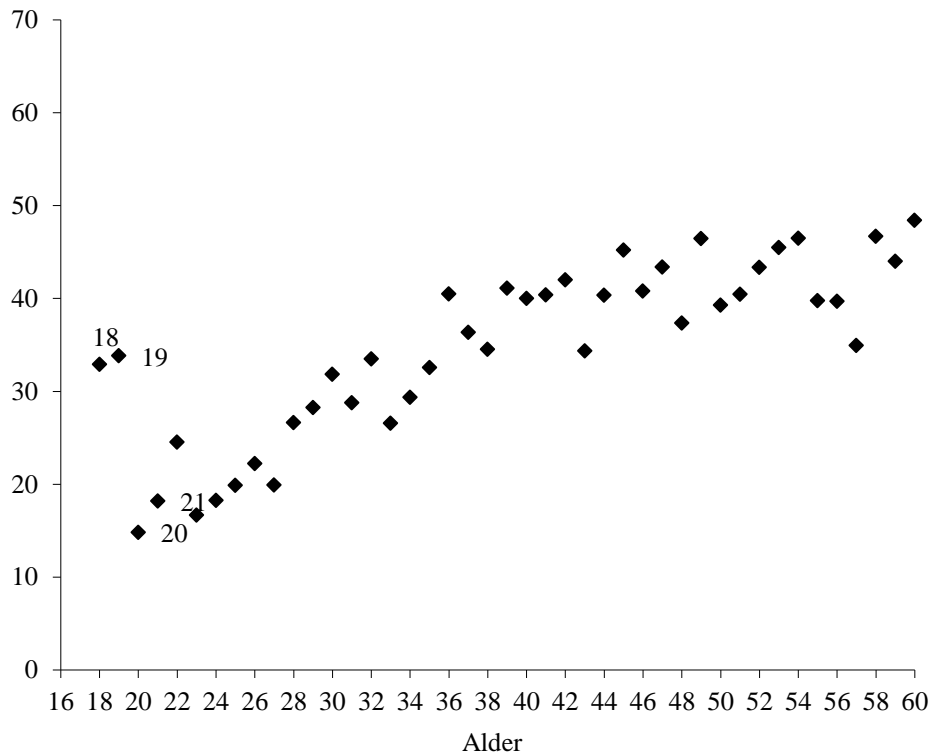
Figur 2 viser valgdeltakelse etter alder blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Asia, Afrika, og Latin-Amerika ved *lokalvalget* i 2007. Det generelle deltakelsesnivået i denne gruppen i 2007 var 36 prosent (mot 61 prosent for velgerpopulasjonen totalt). Selv om minoritetsbefolkningen har et generelt lavere deltakelsesnivå enn befolkningen for øvrig, er sammenhengen mellom valgdeltakelse og alder

² Kommunal og regionaldepartementets statistikk fra 14. september 2011: <http://www.regjeringen.no/nn/dep/krd/pressesenter/Pressemeldingar/2011/hog-valdeltaking-blant-16--og-17-aringan.html?id=654518>

³ Se statistikk oppdater 4. september 2011: www.valgresultatet.no

tydelig også her. Unge velgerne med minoritetsbakgrunn deltar i liten grad ved lokalvalgene. Det er særlig tydelig blant velgere i 20-årene. Ser vi derimot på 18- og 19-åringene stemte 33 prosent av disse ved 2007-valget. Til sammenligning deltok bare 15 prosent av 20-åringene. Dette er tilsvarende mønster som ble vist i figur 1 – hvor de aller yngste velgerne stemmer i betydelig større grad enn unge velgere langt opp i 20-årene. Vi ser også at de yngste velgerne med minoritetsbakgrunn stemmer i nesten like stor grad som minoritetsgruppen generelt (33 % mot 36 %).

Figur 2 Valgdeltakelse etter alder ved lokalvalgene 2007 blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika eller Latin-Amerika. Prosent

Valgdeltakelse og sosial ulikhet blant unge

Er det noen sosiale kjennetegn ved de unge som bruker stemmeretten sin? Er det for eksempel de skoleflinke, de fra høyinntektsfamilier? Er de stemmevillige mer aktive i organiserte fritidsaktiviteter? Dette er forhold vi vet lite om fra den norske valgstatistikken. De studier som er gjennomført har

et såpass lite utvalg at det ikke egner seg å bryte ned på alder. I den generelle valgforskningen diskuteres imidlertid betydningen av sosiale, økonomiske og kulturelle bakgrunnsfaktorer for valgdeltakelse. Vi vet at valgdeltakelsen er sosialt skjevfordelt der er de med høyest utdanning som i størst grad deltar (for en oversikt se Aardal 2002). Om slike faktorer påvirker ungdoms deltakelsesnivå er noe usikkert. Det vi vet er at den politiske sosialisering i hjemmet har stor betydning for de unges deltakelsesmønster. Fra det danske lokalvalget i 2009 har Bhatti og Hansen (2010) vist at den sosiale arven fra foreldre er avgjørende for om førstegangsvelgerne går til valgurnene eller ei. Basert på manntallsdata viser de at dersom 18-21-åringens mor stemmer, er det 30 prosentpoeng høyere sannsynlighet for at også datteren/sønnen bruker stemmeretten, enn om mor lar være å stemme.⁴ Svenske studier viser at foreldres utdanningsnivå er den klart viktigste forklaringsfaktoren på forskjellen i 14-åringers demokratiske kunnskapsnivå (Ekman og Zetterberg 2010). Å inneha politisk kunnskap er også en faktor som antas å ha betydning for motivasjonen til å bruke stemmeretten (Dahl 1973 [1963]). Samlet gir bildet indikasjoner på at stemmegivning ikke bare kan betraktes som en individuell handling, men en handling som påvirkes i stor grad av de kontekstuelle rammebetingelser knyttet til livssituasjon og sosiale vilkår i familien.

Oppsummering

Gjennomgangen har vist at unge velgere, både ved stortings- og lokalvalgene i mindre grad enn eldre bruker stemmeretten sin. Den generelle deltakelsen ved lokalvalg ligger rundt 15 prosentpoeng lavere enn ved stortingsvalg (61 prosent mot 76 prosent). Avstanden mellom unge og eldre velgere er større ved lokale valg (25 prosentpoeng) enn ved stortingsvalg (20 prosentpoeng).

Selv om valgdeltakelsen blant unge har vist en nedadgående trend, synes det som om deltakelsesnivået har stabilisert seg de siste tre valgene på 35 prosent for lokalvalgene og 55 prosent ved stortingsvalgene.

Et interessant funn er at de aller yngste velgerne (18-åringene) deltar i langt større grad enn eldre ungdommer. Man skal komme helt opp i aldersgruppene 28 - 30 år før man finner grupper som bruker stemmeretten i like stor grad som 18-åringene. Lignende mønster viser seg også når vi ser isolert på minoritetsungdommers valgdeltakelse. Dette indikerer at valgdeltakelse i stor grad er påvirket av den livssituasjonen velgerne er i. Å bo

2. Tilsvarende tall for fedres valgdeltakelse er på 19 prosentpoeng. I materialet er det kontrollert for foreldrenes utdanningsnivå og inntekt.

hjemme, være integrert i et lokalsamfunn og være elev på videregående skole, synes å være faktorer som virker positivt på valgdeltakelsen.

Forskningen tyder på at unges valgdeltakelse i stor grad er påvirket av foreldrenes stemmegivning. Vi har mindre kunnskaper om den betydning andre sosiale, kulturelle og økonomiske skillelinjer spiller.

Ungdomsrepresentasjon i kommunestyre

Valgdeltakelse kan ses som et mål på ungdoms integrasjon i demokratiet. Et annet mål er andelen unge som innehar politiske tillitsverv. Her skal vi se på det kanskje fremste tillitsvervet på lokalt nivå: å være folkevalgt representant i et kommunestyre.

Ved kommunevalget i 2003 ble om lag 11 100 personer valgt inn i norske kommunestyre. Av disse var anslagsvis 4 prosent under 26 år. Dette utgjør om lag 440 personer. Er dette mye eller lite – og i forhold til hva? I denne gjennomgangen skal vi først gi et bilde av omfanget av unge folkevalgte i kommunestyre, for så å se på deres relative representativitet i forhold til andelen unge i samfunnet. Deretter skal vi se om det er noen egenskaper ved kommunene som synes å påvirke rekrutteringen av unge folkevalgte, før vi går over på å se på egenskaper ved de unge folkevalgte, sammenlignet med de eldre.

Gjennomgangen bygger i all hovedsak på rapporten “Unge folkevalgte. Om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte i norsk lokalpolitikk” av forskerne Frode Berglund og Marte Winsvold. Studien bygger på 2 datasett.⁵ Det første er Statistisk Sentralbyrå sitt politikerarkiv, med oversikt over lokalpolitikere fra valget i 1999 og 2003.⁶ I dette notatet har vi oppdatert tallene for valget i 2007. Det andre datasettet er en spørreskjemaundersøkelse til lokale folkevalgte fra valget i 1999⁷ og 2003.⁸

⁵ Det ble også gjennomført dybdeintervjuer med unge folkevalgte og medlemmer av Ungdomsrådet i fem kommuner. Dette materiale har vi her ikke gått grundigere inn på.

⁶ For 1999-valget ble representantenes alder ikke registrert i politikerregisteret. Anslagene fra denne perioden baserer seg på 75 prosent av alle faste representanter, da på bakgrunn av trekkregisteret for surveyen som ble foretatt. Dette registeret er representativt for aldersfordelingen på landsbasis, men siden man ikke har opplysninger om alle representantene, skal man være varsomme i fortolkningen av dette tallmateriale (se Berglund og Winsvold 2005, 24-25).

⁷ Nettoutvalget for 1999-valget inneholder 310 representanter under 30 år og 301 representanter over 30 år. Det er usikkert hva svarprosenten på denne undersøkelsen er da forskerne ikke vet med sikkerhet aldersfordelingen på bruttoutvalget (altså alderen på samtlige lokalt folkevalgte representanter) da dette ikke ble registrert før ved 2003-valget.

Berglund og Winsvold definerer de som var 30 år eller yngre på valgdagen som *unge folkevalgte*. I de fleste analyser har de imidlertid skapt et skille mellom aldersgruppene 18-25 år og 26-30 år. Det er den første gruppen som blir vektlagt i denne gjennomgangen.

Andelen unge kommunestyrerepresentanter

I hvilken grad folkevalgte organer er representative for befolkningen generelt vurderes ofte utfra to ulike perspektiver: sosial representativitet og meningsrepresentativitet. *Sosial representativitet* vektlegger i hvilken grad representantene ligner på dem de representerer med hensyn til sosiale kjennetegn som kjønn, sosial status og alder. *Meningsrepresentativitet* innebærer at folkevalgte skal reflektere befolkningens meninger i tilstrekkelig grad. I prinsippet kan dette bety at selv om unge er svakt representert som grupper blant folkevalgte, trenger ikke det nødvendigvis å bety at meningene deres er dårlig representert. Lokalpolitikere skal følge det lokale partiprogrammet uansett alder, og disse vil sannsynligvis speile ulike meninger og vektlegge forskjellige saker – avhengig av parti. Antar vi derimot at ungdom som gruppe har noen særskilte interessefelter, preferanser og prioriteringer som skiller seg fra eldre aldersgrupper, kan problemet være større. En manglende representasjon vil kunne bidra til at ungdomsrelevante saker ikke blir satt på dagsorden, eller ikke får den prioriteringen gruppens størrelse i lokalsamfunnet fortjener.

Det er grunn til å tro at livsfase er bestemmende for hvilke politiske saker man er opptatt av, og det er slik sett grunn til å tro at unge og eldre borgere avviker noe i forhold til meningsdimensjonen. Dette ser man også i forhold til partipreferanser blant ulike aldersgrupper. I de norske skolevalgene får eksempelvis fløypartier som SV og FRP en større andel av stemmene enn hva som er tilfelle blant velgerbefolkningen generelt (se blant annet Ødegård og Aars 2011). Videre er det fra tidligere undersøkelser slått fast at høyt utdannede menn i aldersgruppa 45-55 og med jobb offentlig sektor, er overrepresenterte blant kommunestyrerepresentanter (Ringkjøb 2000 referert i Heidar og Saglie 2002).

I dette avsnittet skal vi imidlertid konsentrere oss om aldersrepresentativiteten for lokalt folkevalgte i Norge. Før Berglund og Winsvold kom med sin rapport i 2005, visste en lite – særlig om

⁸ Denne surveyundersøkelsen gikk til samtlige representanter under 30 år. Av de 827 under 30 år som ble valgt inn for perioden 2003-2007, svarte 470 representanter på spørreskjema. Et utvalg på 500 representanter over 30 år ble også trukket ut. Av disse svarte 283. Dette er en svarprosent på 57.

aldersgruppen under 26 år. På bakgrunn av tall fra 1994 anslo Ringkjøb (2000) at det var rundt 4 prosent representanter under 30 år i norske kommunestyre. Aars (2001) opererte året etter med et tall i størrelsesordenen 14 prosent – men da med et alderskutt på 35 år. Upubliserte tall fra utvalgsundersøkelser gjennomført ved NIBR har vist at andelen unge folkevalgte under 30 år lå på rundt 4 prosent for perioden 1995-1999 og 1999-2003 (referert i Berglund og Winsvold 2005, 27). Når man mangler sikre tall på aldersrepresentativiteten før 2003, har dette sammenheng med at man ikke har registrert norske kommunestyrerepresentantenes alder ved de tidligere valgene. Svenskene har imidlertid hatt alder som variabel i sin politikerstatistikk siden 1979. Denne viser at den faktiske andelen på unge, svenske folkevalgte ligger på 6 prosent (Hagevi 2000 referert i Berglund og Winsvold 2005, 27).

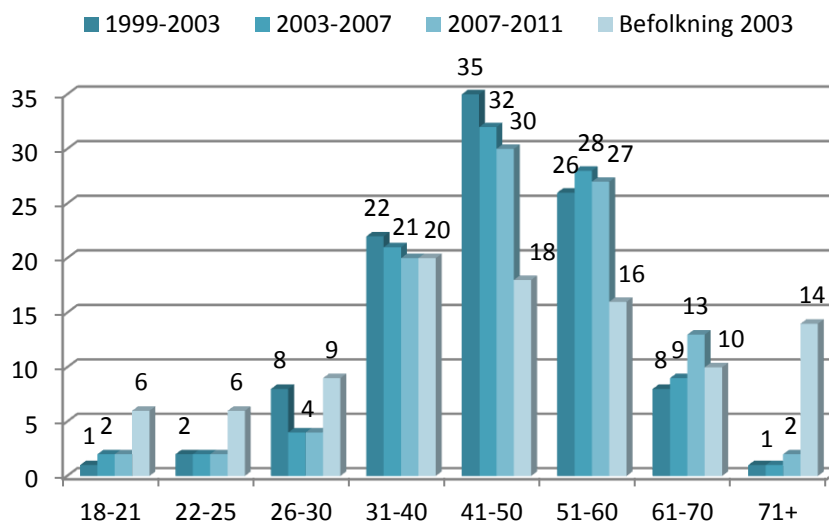
På bakgrunn av det noe begrensede tallmaterialet fra 1999-valget (se fotnote 4) og faktiske tall for de to påfølgende valgene (2003 og 2007), presenteres aldersfordelinger for lokale folkevalgte og aldersfordelingen i den valgbare delen av befolkningen for 2003.⁹

Figuren viser at deltakelsen i lokalpolitikken øker med økende alder. Særlig tydelig blir dette når man passerer 30-årsgrensen. Mønsteret ligner således for valgdeltakelse: Det tar tid å komme seg inn i det representative demokratiet. Ser vi i forhold til alderssammensetningen i befolkningen er det åpenbart at lokalpolitikere ikke er representative i forhold til alder. Dette gjelder både de som er under 30 år og de som er eldre enn 70 år. Disse har langt nær så sterk representasjon som dere befolkningsmessige størrelse skulle tilsi. Det er særlig aldersgruppen 40 til 60 som er overrepresentert.

Konsentrerer vi oss om de unge, er det særlig 18 til 25-åringene som er underrepresenterte. Mens de utgjør 12 prosent av den valgbare befolkningen, utgjør de bare 3-4 prosent av representantene. Det er en svak økning å spore fra valget i 1999 til 2003 for de aller yngste, men ettersom tallmaterialet fra 1999 er lite og heftet med en viss usikkerhet, er det ingen grunn til å vektlegge denne endringen. Utviklingen fra 2003 til 2007 peker i hovedsak i retning av stabilitet, samt noe bedre representasjon av den eldste delen av befolkningen. Andelen unge velgere er omtrent den samme etter valget i 2007 som den var etter 2003-valget.

⁹ Dette tallet er beregnet fra kommunedatabasen til NSD (se Berglund og Winsvold 2005, 27).

Figur 3. Aldersfordeling for lokalt folkevalgte 1999, 2003 og 2007 og befolkningen 2003.

Konklusjonen fra oversikten er at unge under 26 år er underrepresentert i lokalpolitikken, og at denne underrepresentasjonen har holdt seg stabil gjennom de tre siste valgene.

Betydningen av kommunekontekst

Problemet med å presentere aldersfordeling av lokalpolitikere på landsbasis er at det tilslører store variasjoner mellom kommunene. Man får blant annet ikke fram at mange kommunestyrer ikke har unge representanter under 26 år. I dette avsnittet skal vi se om det er noen egenskaper ved kommunene som synes å kunne påvirke rekrutteringen av unge folkevalgte. Tabell 3 presenterer en oversikt over antallet og andelen kommunestyrer som ikke har unge representanter ved de tre foregående valgene.

Tabell 3. Antall kommuner uten unge folkevalgte etter valget i 1999, 2003 og 2007. Faktiske tall (og prosent).

Aldersgrupper	1999	2003	2007
18-20	352 (81 %)	287 (55 %)	309 (72 %)
18-25	258 (59 %)	202 (47 %)	190 (44 %)
18-30	104 (24 %)	77 (18 %)	86 (20 %)
Kommuner	434	434	430

Ved kommunevalget i 2007 hadde 20 prosent av norske kommunestyre ingen representanter *under* 30 år. 56 prosent av kommunestyrene hadde representanter under 26 år, mens bare 28 prosent hadde representanter i aldersgruppen 18-20 år. For denne yngste aldersgruppen har det vært en negativ utvikling fra 2003-valget, da det ved 2007-valget var færre kommuner som hadde så unge representanter. Definerer man “unge” som aldersgruppen til og med 25 år, var det likevel en liten økning i representasjonen etter valget i 2007.

Berglund og Winsvold (2005) har ikke hatt mulighet å gå i dybden på disse tallene. Det de imidlertid viser er at ved 2003-valget var det 123 kommuner som hadde *en* representant mellom 18-25 år, 54 kommuner hadde 2 representanter, 29 kommuner hadde 3 representanter, mens 25 kommuner hadde 4 eller flere unge representanter. Det som kjennetegner de kommunene som hadde 3 eller flere representanter yngre enn 26 år (54 i alt), er at disse i all hovedsak var store kommuner med mange representanter – og med en lav utflytterfrekvens av unge i alderen 16-19 år. Med andre ord: I kommuner med mange plasser til fordeling i kommunestyre og et utdanningstilbud, synes det å være enklere for partiene å nominere unge på sikre plasser. Det er også grunn til å tro at tilbudet av unge *potensielle* kommunestyrerepresentanter er større i store enn i små kommuner. Dette henger sammen med at utflytterfrekvensen blant 16-19-åringene er større i små kommuner med et manglende utdanningstilbud – og et eventuelt svakt arbeidsmarkedstilbud for unge. Konsekvensen for politikken i små kommuner blir slik sett et underskudd av unge kandidater. Berglund og Winsvold (2005) mener også det er naturlig å tolke resultatene i retning av at høy utflytting av unge medfører færre velgere som kumulerer unge representanter. Lav ungdomsrepresentasjon markerer slik sett ikke nødvendigvis en manglende vilje til å inkludere unge kandidater, men representerer et strukturelt problem.

Individuelle egenskaper

Er det mulig å spore noen egenskaper ved de unge som blir valgt inn i kommunestyret? Vi har ikke muligheten å sammenligne de unge representantene med ungdomspopulasjonen generelt, men Berglund og Winsvold har sammenlignet de unge representanter med de eldre. Vi skal se nærmere på fem forhold: (1) Hvordan kom de unge på partiets nominasjonsliste? (2) I hvilken grad var de unge representantene politisk aktive i forkant av vervet som folkevalgt? (3) Hva var motivene bak ønsket om å bli folkevalgte? (4) Har de har fått utrettet det de forventet gjennom tillitsvervet? (5) Hvorfor tar så få av representantene gjenvalg? På bakgrunn av disse forhold skal vi se om det er noen tydelige skillelinjer som kan bidra til å forklare den lave representasjonen av unge folkevalgte i kommunene.

Bakgrunn for nominasjonen

Berglund og Winsvold (2005) har sett nærmere på hvordan de unge kom med på nominasjonslistene, og om dette avviker i nevneverdig grad fra eldre representanter. Dette baserer seg på representantenes egen vurdering. I surveyundersøkelsene fra 1999 og 2003 ble representantene spurt om hva som var foranledningen til at de havnet på en politisk liste. De hadde åtte svaralternativer, og disse er referert i tabell 4.

Tabell 4. Hvordan representantene ved 2003-valget selv tror nominasjonskomiteen ble oppmerksom på dem. Prosent.

	18-25	26-30	31-50	50+
Tok selv kontakt	10	10	7	3
Gjennom aktivitet i partiet	66	47	35	45
Gjennom aktivitet i bestemte saker	19	9	20	18
Gjennom kommunale tillitsverv	6	2	9	10
Gjennom aktivitet i lag og organisasjoner	32	25	42	40
Gjennom aktivitet i ungdomsråd	18	3	-	-
Gjennom personlig bekjente	34	43	41	33

Selv om vi ser noe variasjon mellom de ulike aldersgruppene på selvrapportert årsak til at de kom med på en politisk liste, følger de likevel noenlunde samme forklaringsmønster. Aktiviteter i partiet og i andre lag og

organisasjoner samt gjennom personlige bekjente, er de grunnene som i størst grad løftes fram av representantene — uavhengig av alder. Det er likevel noen interessante sammenhenger. Andelen representanter som selv ber om å bli satt opp på nominasjonslisten er samlet sett relativt lav. Ved 2003-valget var det bare 10 prosent av de mellom 18 og 25 år som lanserte sitt eget kandidatur. Det er med andre ord ikke en kultur for å fremme seg selv; man skal bli forespurt av partiets nominasjonskomité. Det er imidlertid noe vanligere blant unge enn blant eldre å lanserer seg selv. Berglund og Winsvold (2005) viser at det er unge folkevalgte fra Høyre og Fremskrittspartiet som i særlig grad skiller seg ut, der nesten hver femte unge representant selv hadde bedt om å bli satt opp. Dette forteller at det finnes en del unge i kommunene som er svær interessert i å delta i lokalpolitikken, og bekrefter tidligere forskning som viser at en god del unge er villige til å stille til valg hvis de blir spurt (Ringkjøb 2000).

Det er gjennom arbeid i partiet som naturlig nok framstår som den viktigste rekrutteringsarena for folkevalgte. Denne er viktigere for de unge enn for de eldre representantene. Nesten 6 av 10 unge tror det er deres innsats i partiet som er grunnen til at de har blitt nominert, mens denne er synkende med økende alder. De eldre synes med andre ord å ha flere ben å stå på som aktive i lokalsamfunnet gjennom andre kommunale tillitsverv og aktivitet i lag og organisasjoner.

Tidligere forskning viser at andelen som retter sitt politiske engasjement mot enkeltsaker, og da i særlig grad mot underskriftskampanjer, har generelt sett vært økende fra 1985 og fram til 2005. Dette gjelder samtlige aldersgrupper, men synes å være særlig sterk blant unge mennesker. Fra 1995 har økningen imidlertid vært sterkest i de eldre aldersgruppene, og en utjevning av forskjellene mellom de under og de over 30 år kan registreres (Bjørklund og Saglie 2009). Bjørklund og Saglie peker på at den reduserte forskjellen mellom unge og eldre kan være en generasjonseffekt, ettersom sekstiåttene etter hvert går over i høyere aldersklasser. Dette er den generasjonen som er kjent for å ha vært aktive i denne type aktiviteter.

For nominasjonen til 2003-valget synes ikke enkeltsaksorientert deltakelse å være en arena spesielt for de unge representantene, men en aktivitetsform også eldre representanter løfter fram. Dette forteller at lokalt engasjement for en eller flere bestemte saker er en viktig rekrutteringskanal for lokalpolitiske partier. Her får mange vist fram sitt engasjement, og partier haker tak i lokale politiske talent.

Selv om hver tredje unge representanter mente deres aktivitet i andre lag og organisasjoner har vært viktig for at de har blitt nominert, er dette en kanal som er noe viktigere for representanter over 30 år. Dette viser likevel at båndene mellom politikken og andre lag og organisasjoner fortsatt står sterkt, og at det lokale foreningslivet fungerer som rekrutteringskanal til lokalpolitikken.

Ungdom mener de i liten grad er blitt oppdaget via kommunale tillitsverv. Unntaket er lokale ungdomsråd. 30 prosent av de unge representantene mener ungdomsrådet har spilt en viktig rolle for at de kom med på nominasjonslisten. Lokale ungdomsråd er en arena der ungdom blir kjent med lokalpolitikken, partiene og lokalpolitikere, samtidig som partiene får en mulighet til å bli kjent med hvilke politiske ressurser den lokale ungdommen besitter (se også Vestel et al. 2003). Det er slik sett grunn til å tro at ungdomsrådene tjener som «politikerkoler». Andelen kommuner som har etablert ungdomsråd har økt betraktelig siden 2003-valget, og i dag har mer enn 80 prosent av kommunene ungdomsråd (Knudtzon og Tjerbo 2009). Slik sett skulle man tro at andelen unge rekruttert gjennom ungdomsråd har vært økende. Det er imidlertid ingenting som tyder på at ungdomsrådene ved 2007-valget bidro i så måte, da andelen unge representanter var på samme nivå som ved 2003-valget.

Oversikten i tabell 4 synliggjør først og fremst at unge kommunestyrerepresentanter rekrutteres fra flere arenaer, ikke bare gjennom partiene. Vi ser også at for samtlige representanter blir personlig bekjentskaper løftet fram som viktig for nominasjonen. Det å bevege seg på flere arenaer og ha et bredt og sammensatt nettverk, synes å være viktig for politisk integrasjon. Dette har tidligere vist å være viktig for politisk mobilisering av tenåringer (Ødegård og Berglund 2008a).

Politisk aktivitetsnivå

Nominasjonsprosessen tyder på at de unge representantene er aktive på flere arenaer, men hvor aktive var de før de gikk inn i politikken? Representantene ble stilt følgende spørsmål: «Var du aktiv på andre politiske arenaer før du gikk inn i lokalpolitikken, og i så fall, på hvilke arenaer»? Følgende arenaer ble listet opp: parti, fagforeninger, saksorganisasjon, deltatt i underskriftskampanje, deltatt i demonstrasjoner, deltatt i aksjoner, politiske debatter i avis, politiske debatter på internett.

21 prosent av de unge representantene (under 30 år) hadde ikke vært aktiv før de gikk inn i lokalpolitikken. 25 prosent av de eldre svarte det samme. Det som i følge forskerne blir betegnet som overraskende, er at de unge politikerne under 26 år skårer høyt på de fleste arenaer. Dette dreier seg ikke bare om partiarbeid, som er den aktiviteten lokalpolitikere har vært mest aktive i, men gjelder både deltakelse i politiske debatter i aviser og på internett, samt aksjonsorientert deltakelse gjennom underskriftskampanjer, demonstrasjoner og aksjoner. Bare på en arena utviser de yngste betydelig mindre aktivitet enn andre – nemlig fagforeningsarbeid. Dette er ikke så rart da mange i aldersgruppen 18-25 år ikke er integrert på arbeidsmarkedet.

Det er med andre ord de yngste folkevalgte som framviser et bredt aktivitetsmønster forut for inntreden i lokalpolitikken. Denne bredden daber kraftig av allerede når de kommer litt oppe i tyveårene, ettersom forskjellen til de eldre aldersgruppene da er små.

Men hvordan er aktivitetsnivået blant de sittende representantene – og skiller de unge seg ut også her? Sammenlignet med den politiske aktiviteten de folkevalgte utviste før de ble valgt inn, er det en klar tendens til at aktiviteten utenom kommunestyrearbeidet synker i perioden man er folkevalgt. Dette gjelder alle typer aktiviteter – også aktiviteter i partiet – og det gjelder alle aldersgrupper. Nedgangen synes likevel å være noe svakere blant de aller yngste – særlig når det gjelder aktivitet innenfor partiet. Berglund og Winsvold mener dette henger sammen med at mange unge betrakter vervet som lokalpolitiker som et steg på den politiske karrierestigen, noe som gir dem et incitament til høy aktivitet i partiet. Vi går over til å se på motivasjonen for å bli kommunepolitiker.

Motivasjonen for å bli lokalpolitiker

Det kan være mange grunner til å la seg nominere som folkevalgte i kommunepolitikken. Berglund og Winsvold har forsøkt å teste ut et utvalg av motiver. De listet opp i alt 10 alternativer. Kommunestyrerepresentantene ble bedt om å rangere på en skala fra 1-6 hvor viktig de ulike motivene har vært for dem.¹⁰

Studien viser at det aller viktigste motivet for unge folkevalgte — både i aldersgruppen 18-25 år og 26-30 år — er deres generelle samfunnsengasjement (rundt 80 %). Deretter er det et ønske om å bidra til å skape et bedre samfunn (rundt 70 %). Senere forskning viser at dette er gjennomgående de viktigste motivene for å delta i lokalpolitikken generelt (Saglie 2009). Ser vi på kommunestyrerepresentantene i aldersgruppen 18-25 år synes disse i noen større grad enn eldre representanter å være motivert ut i fra hensynet om å hjelpe bestemte grupper i samfunnet gjennom sin deltakelse, mens det er relativt få av dem som har politiske (ca. 10 prosent) eller yrkesmessige karrieremotiver (ca. 20 prosent) som en viktig motivasjonsfaktor.

Forskerne har analysert de viktigste forskjellene mellom unge og eldre representanter. Til tross for at relativt få anser kommunestyrevervet som et

¹⁰ Motivasjonsgrunner var: Ønsket om å gjøre en innsats for en bestemt gruppe i samfunnet, Generelt engasjert i politikk og samfunnsspørsmål, Var engasjert i lokalmiljøet, Var engasjert i spesielle saker, Ønsket å bidra til utviklingen av et bedre samfunn, En samfunnsplikt å stille når man blir spurt, Tiltrukket av det sosiale miljøet rundt politikken, Erfaringer fra politiske tillitsverv er viktig i forholdt til egen yrkeskarriere, Så vervet som lokal folkevalgt som et springbrett for en politisk karriere, Anledning til å lære noe om hvordan det politiske system fungerer.

springbrett for egen karriere — det være seg politisk eller yrkesmessig — er dette noe som er langt viktigere for de unge enn for de eldre. Dette kan tolkes som et uttrykk for opportuniste blant unge representanter, men som forskerne påpeker, er det nok egentlig bare en naturlig følge av at de befinner seg i en tidlig fase av livsløpet der framtidens veivalg er i ferd med å utmeisles.

Mange opplever det å stille til valg som en samfunnsplikt. Rundt 20 prosent av de yngste representantene oppga dette som et motiv, mens det først og fremst er de eldre representantene som utmerker seg ved å betrakte dette som et viktig motiv. Dette er i tråd med tidligere studier som viser at borgere under 30 år i langt mindre grad enn andre oppfatter stemmegivning som en borgerplikt (Rose 2002). Internasjonal forskning viser at en slik manglende pliktfølelse blant unge ikke er ensbetydende med manglende kunnskap eller interesse i politikken (Wagner et. al, under utgivelse).

Høye forventninger – dårlige erfaringer?

En viktig betingelse for politisk deltakelse er opplevelsen av å bli hørt og at ens innsats møter gjenklang hos beslutningstagere (se blant annet Petersson et al. 1989, Ødegård 2010). Hvordan forholder dette seg for de lokalt folkevalgte? Hvilke forventninger til tillitsvervet hadde de i forkant, og har forventningene blitt innfridd?

Representantene fikk presentert en rekke områder man kunne tenke seg å ha forventninger til når man går på et slikt verv. Dette var alt fra å få gjennomslag for spesielle saker til å oppnå økt politisk innsikt, samt delta i interessante diskusjoner.¹¹

Tett på 30 prosent av representantene i aldersgruppen 18-25 år hadde forventninger om å få innflytelse “i stor grad”. Erfaringene de har gjort seg tilsier at mange har blitt skuffet: Under 10 prosent av representantene i denne aldersgruppen opplever at de i stor grad har fått innflytelse. Det er i de politiske utvalgene de unge representantene opplever at de får gjennomslag. Her oppgir 60 prosent at de “i stor grad” får gjennomslag. Dette er et område de på forhånd ikke hadde så store forventninger til. 80 prosent hadde imidlertid forventninger om å få større innsikt i lokale saker, her er avstanden til de faktiske erfaringene store. Bare 25 % oppgir at de “i stor grad” har fått slik innsikt.

Sammenligner man erfaringene til de unge med de eldre representantenes erfaringer, rapporter de unge gjennomgående mindre positive erfaringer. De unge opplever i mindre grad at de får gjennom bestemte saker, og det er færre

11 Følgene svaralternativer ble listet opp: Få gjennom spesielle saker, Få innsikt og innblikk i lokale saker, Skape et bedre lokalsamfunn, Delta i interessante diskusjoner, Få innflytelse, Bli tatt på alvor, Få gjennomslag for egne argumenter og synspunkter i partigruppen, Få gjennomslag for egne argumenter og synspunkter i utvalgene

unge enn eldre representantene som mener at de gjennom vervet har bidratt til et bedre lokalsamfunn. De unge finner også de politiske diskusjonene mindre interessante, og føler i mindre grad at de har innflytelse eller blir tatt på alvor. Selv om de politiske utvalgene er den arenaen de i størst grad føler de har innflytelse, oppgir de eldre representantene i større grad enn de unge at de har gjennomslag her. På to områder er skillene mellom de unge og de eldre ubetydelig: Det å få innsikt i lokale saker og gjennomslag i sin egen partigruppe. Her har de to gruppene hverken mer eller mindre forventninger — eller bedre eller dårligere erfaringer.

Gjennomgående kan man si at representantenes forventninger ikke har blitt oppfylt. Mange har fått mindre innflytelse enn forventet, og de politiske diskusjonene de har deltatt i har ikke vært så interessante som kandidatene forventet. Berglund og Winsvold mener at noe av frustrasjonen som kommer til uttrykk blant de yngste representantene er et resultat av at de er inne i sin første periode og dermed ferske som folkevalgte. Forskerne tok høyde for dette og kontrollerte for antall perioder man har vært folkevalgt. Selv om sammenhengene ble noe svakere rokket det ikke ved tendenser som her vises: De unges høye forventninger blir sterkt redusert i møte med virkeligheten, og gjennomgående opplever de i mindre grad enn eldre representanter å bli hørt. De opplever altså i mindre grad enn eldre å utgjøre en forskjell gjennom sitt verv som folkevalgt.

Selv om de sammenhenger forskerne rapporterer ikke er utpreget sterke, er det grunn til å si at de unge folkevalgte har mindre positive erfaringer fra arbeidet i lokalpolitikken enn eldre folkevalgte. Berglund og Winsvold poengterer likevel at det ikke er slik at unge lokalpolitikere generelt har negative erfaringer, men de føler at de får mindre gjennomslag enn sine eldre medpolitikere. Selv om de yngste representantene (18-25 år) er den gruppen som opplever at de får utrettet minst, er det rundt 40 prosent som mener de har fått utrettet mye. For aldersgruppen 31 + er tallet på mellom 55-60 prosent.

Et urovekkende funn er at mange av de unge representantene opplever at de eldre representantene framstår som ekskluderende. I dybdeintervjuene blir denne påstanden utdypet og nyansert. Blant disse informantene var det ingen som mente at eldre politikere var direkte ekskluderende, men det lokalpolitiske miljøet er preget av at de mange etablerte politikere kjenner hverandre godt. Det utvikler seg dermed en egen sjargong blant disse, noe som bidrar til å holde unge representanter utenfor. Noen av informantene opplevde det som belastende hele tiden å bli omtalt som “ung”, ettersom dette gir innrykk av at de ennå ikke er inne i det gode selskap og manglet den nødvendige ballasten til å uttale seg med tyngde.

Men tilbake til forventningene: Utgjør det et problem at de unge representantenes forventninger ikke blir innfridd? Ikke nødvendigvis, ifølge Berglund og Winsvold. Man trenger ikke være misfornøyd med vervet selv om tilværelsen som folkevalgt ikke ble helt som forventet. Man justerer sine

forventninger etter de erfaringene man gjør seg, og det blir først et problem dersom det viser seg at de uoppfylte forventninger har betydning for frafallet fra lokalpolitikken. Vi går over på å se på frafall blant unge kommunepolitikere.

Hvorfor tar så få gjenvalg?

Rundt 50 prosent av norske lokalpolitikere skiftes ut ved hvert valg. Dette er høyt i nordisk sammenheng. Det er derfor interessant å undersøke hvorfor de faller fra — og om det er forskjeller å spore mellom de unge og eldre representantene.

Frafallet er størst i aldersgruppen 18-25 år — hvor 62 prosent ikke tok gjenvalg etter valgperioden 1999-2003. I en undersøkelse fra 1995 finner man at gapet mellom ønsket og faktisk gjenvalg er større blant yngre enn eldre representanter. Med andre ord: Like mange unge som eldre ønsker gjenvalg, men det faktiske gjenvalget er lavere blant de yngre (Hagen 1998). Samtidig viser det seg at de som opplever at de har gjennomslag ønsker i større grad å ta gjenvalg enn de som ikke opplever å få gjennomslag (Offerdal og Aars 2000).

Frafall fra lokalpolitikken kan altså være frivillig eller ufrivillig. Ufrivillig er det dersom man ikke blir renominert når man ønsker det. Dette kan skje ved at man ikke blir kumulert på “sikker” plass, man får ikke tilstrekkelig antall personstemmer eller at partiet får et svakt valgresultat. Det er imidlertid bare 10 % av de frafalne som oppgir at de stilte til valg. De fleste som forlater politikken gjør det frivillig (Berglund og Winsvold 2005). De aller yngste slutter fordi de flytter. Hele 47 prosent av de yngste representantene oppgir dette som årsaken til sitt planlagte frafall. De nest yngste representantene — altså 26-31 åringene — faller fra på grunn av en livsfase hvor barn og manglende tid er de hyppigste årsakene til frafallet. Hvilken livsfase man er i framstår med andre ord som avgjørende. At unge trekker seg fordi lokalpolitikk oppleves som kjedelig, blir ikke gitt opp som en viktig frafallsgrunn.

Berglund og Winsvold sine tall er for små til å gjennomføre gode statistiske analyser på om de unge i større grad enn de eldre blir “skviset” ut av lokalpolitikken. Majoriteten som slutter gjør det frivillig ved at de trekker seg. For å si noe mer substansielt om dette har Berglund og Winsvold foretatt en indirekte analyse der de kontrollerer for en rekke variabler og har sett på faktisk frafall fra 1999 til 2003 samt for de som planla å slutte etter perioden 2003-2007.

Når det gjelder faktisk frafall så var denne større i den yngste aldersgruppen 18-25 år enn i de eldre aldersgruppene. Dette skyldes *ikke* alder i seg selv. Det er fire forhold som øker sjansen for faktisk frafall: (1) Det å gå

i gang med et videre utdanningsløp, (2) når motivasjonen var å hjelpe en bestemt gruppe, (3) avmaktsfølelse (saker er i realiteten avgjort på forhånd) og (4) ønske om å stemme mer uavhengig av partiet. De yngste representantene scorer i gjennomsnitt høyere på samtlige av disse faktorer, noe som kan bidra til å forklare hvorfor flere unge faller fra: De er underveis i et utdanningsløp, de er mer drevet av motivet om å hjelpe en bestemt gruppe, de opplever i større grad en avmaktsfølelse når man ikke når fram, og de ønsker i større grad å stemme uavhengig av parti.

Når det gjelder faktorer som påvirker gjenvalg fra 1999- til 2003-valget, er ikke bildet like entydig med hensyn til alder. Analysene viser at ønske om å gjøre politisk karriere øker sannsynligheten for gjenvalg, og her skårer den yngste aldersgruppen høyt. Når det gjelder opplevelsen av å ha utrettet noe skårer de imidlertid lavt, noe som forsterker frafallstendensen i denne yngste gruppen.

Har vi et frafallsproblem i lokalpolitikken? Ja, frafallet er relativt høyt i alle aldersgrupper, og høyest blant de unge. Analysene viser imidlertid at det ikke er alder i seg selv som er problemet. Alderseffekten forsvinner når man kontrollerer for faktorer som det å ta utdanning, avmakt, hjelpe bestemte grupper og ønske om en mer uavhengig posisjon. I prinsippet er dette faktorer som treffer alle – uavhengig av alder.

Oppsummering

Oversikten viser at unge under 26 år er sterkt underrepresentert i lokalpolitikken, men representasjonen øker med økende alder. I alt utgjør aldersgruppen 18-25 12 prosent av befolkningen, men bare 4 prosent av de lokalt folkevalgte. Dette tallet har holdt seg stabilt gjennom de tre siste valgene.

Innslaget av unge folkevalgte varierer mye mellom kommunene. 46 prosent av norske kommunestyre har ingen representanter under 26 år, mens 20 prosent har tre eller flere representanter i samme aldersgruppe. Variasjonen i rekrutteringen av unge kan i noen grad føres tilbake til størrelsen på kommunen, da målt i folketall. Dette reguleres både antall folkevalgte og om der finnes et utdanningstilbud for ungdom.

Det er noen faktorer som skiller de yngste representantene fra de over 30 år. For det første er de unge folkevalgte mer aktive på flere politiske arenaer før de går inn i politikken. For det andre framstår partiene som viktigere rekrutteringskanaler for de unge enn for de eldre. Men også kanaler som frivillige lag og organisasjoner og enkeltsaker er viktige arenaer for å

synliggjøre politiske talenter. I likhet med de eldre, blir engasjementet på flere arenaer noe mindre hos de unge når de blir kommunestyrerepresentanter.

Motivasjonen for å gå inn i politikken er ønske om å gjøre en forskjell, enten man er ung eller gammel representant. Få gjør det som et ledd i egen politiske eller yrkesmessig karriere, men det er en større andel blant de unge enn de eldre som oppgir denne type motivasjon

Studien viser at unge har store forventinger til vervet — men må nedjustere disse etter at de har gjort seg noen erfaringer. I tillegg vanskeliggjør livsfasen man står i mulighetene til å fortsette i politikken. Tiden er knapp, utdanning skal tas, man flytter på seg og etablerer seg. Livssituasjon synes med andre ord å være en medvirkende årsak til lav ungdomsrepresentasjon i norske kommunestyre. Dette viser seg også på statistikken av gjenvalgte, som er betydelig lavere blant de unge enn blant de eldre representantene. Dette skyldes primært at unge er inne i en mer omskiftelig livssituasjon.

Rundt halvparten av kommunepolitikerne tar ikke gjenvalg. Det planlagte frafallet er høyt, særlig hos unge, men analyser av faktisk frafall fra 1999-valget til 2003-valget viser at alder i seg selv ikke er forklaringen. Utdanningsnivå, avmaktsfølelse, ønske om å hjelpe bestemte grupper og ønske om å være fri fra partiet, er faktorer som påvirker det faktiske frafalle.

Det Berglund og Winsvold ikke har sett på er om de unge representantene skiller seg ut fra ungdom generelt på flere områder. Dette vet vi generelt sett lite om. Det har tidligere vært en debatt om de unge politiske “broilerne” som er uten kontakt med det “virkelige” liv. Kjernen i broilerbegrepet er mangelen på yrkeserfaring mellom utdanningens avslutning og den politiske heltidkarrierens begynnelse (Heidar og Saglie 2002, 84). Ser vi på denne studien synes det som om de unge representantene har et bredt lokalt kontaktnett og er aktive på flere områder. Ser vi dette i sammenheng med at utdanningsnivået de siste tiårene har økt kraftig, må nødvendigvis yrkeserfaringen bli kortere. Problemet for lokalpolitikken er snarere at de unge reiser bort for å skaffe seg både utdanning og arbeidserfaring enn at de mangler dette.

Partipolitisk deltakelse

Ungdomspolitiske partier er en viktig arena både for å mobilisere unge til stemmeurnene og for å rekruttere kandidater til partienes nominasjonskomite. Ungdomspartiene har stor innflytelse i politikken i kraft av å være ungdomsorganisasjonen til politiske partier lokalt og sentralt. Men hvor sterkt står ungdomspartiene med tanke på oppslutning? I denne delen skal vi se nærmere på hvordan medlemskap og lokale partiforeninger i ungdomspartiene har utviklet seg i perioden 1998 til og med 2009.

Unge partimedlemmer — status og utvikling

De siste 20-30 årene har det vært en kraftig medlemssvikt i de politiske partiene i Norge. Utvalgsundersøkelser fra Statistisk Sentralbyrå viser at andelen medlemmer generelt er halvert fra 16 prosent til 8 prosent fra 1980 til 2001 (http://www.ssb.no/emner/00/02/sa64/tab/tab-2004-08-12-3_19.html). Partienes egen statistikk viser samme mønster, da det har vært en faktisk nedgang fra 461 000 medlemmer i 1980 til 228 000 i 2000 for de 7 partiene på Stortinget (Heidar & Saglie 2002). Samtidig mottar vi jevnlig rapporter fra partiene om økende medlemstall de siste årene. I sin selvrapporterte medlemsstatistikk viser blant annet Venstre til en økning fra 2001 til 2009 på rundt 2500 medlemmer (fra 6052 til 8544) (Aftenposten 7. januar 2009). Ser vi imidlertid i et noe lenger tidsperspektiv oppgir stadig færre borgere at de er medlemmer av et politisk parti når de blir spurt om det i surveyundersøkelser. Om situasjonen er den samme for ungdomspartiene vet vi lite om. Det er ikke gjennomført egne analyser av medlemsoppslutning i ungdomspartiene, og det finnes heller ikke gode sammenlignbare tall fra ungdomspartiens egne medlemsstatistikker. Det er også lite som tyder på at moderpartiene har store grupper av unge medlemmer. Lokalvalgsundersøkelsen fra 1999 viste at bare 5 prosent av medlemmene i politiske partier var under 25 år. Til

sammenligning var 15 prosent av medlemmene over 60 år (referert i Heidar og Saglie 2002). 8 år senere er andelen unge medlemmer relativt uforandret, og ligger på 6 prosent (<http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-248.html>). For øvrig kan det nevnes at Senterpartiet er det partiet som har færrest unge medlemmer, hvorav bare 4 prosent er under 30 år. Til sammenligning er andelen under 30 år i SV på 15 prosent (Heidar og Saglie 2002, 89). Det positive må sies at andelen kvinnelige medlemmer i partiene har økt de siste tiårene. I 2007 oppga 7 prosent kvinner og 9 prosent menn å være medlem av et politisk parti (<http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-248.html>).

Som nevnt finnes det lite systematisk informasjon om endringer i ungdoms partimedlemskap. Årsaken henger delvis sammen med at det på midten av 1990-tallet ble avdekket en overrapportering av medlemmer til bevilgende myndigheter fra Arbeidernes Ungdomsfylking (AUF). Dette bidro til at samtlige ungdomspartier ble tatt ut av den offentlige grunnstøtteordningen for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Ungdomspartiene mottok etter dette statsstøtte på bakgrunn av moderpartiets oppslutning ved valgene — ikke på bakgrunn organisasjonens egne antall medlemmer og lokale lag.

AUF-saken avdekket et upresist regelverk, men også en ukultur som hadde fått fotfeste i en rekke organisasjoner. Dette ble strammet inn, og statistikken på medlemstall og antallet lokale lag for store deler av det frivillige barne- og ungdomsfeltet før 1995 synes å være noe overdimensjonert. Statistikken fra Fordelingsutvalget¹² (www.fordelingsutvalget.no) viser at mange flere organisasjoner enn ungdomspartiene fikk en kraftig knekk i sitt rapporterte medlemstall fra 1995 til 1996. Det er med andre ord ikke hensiktsmessig å bygge denne presentasjonen på tall før 1995.

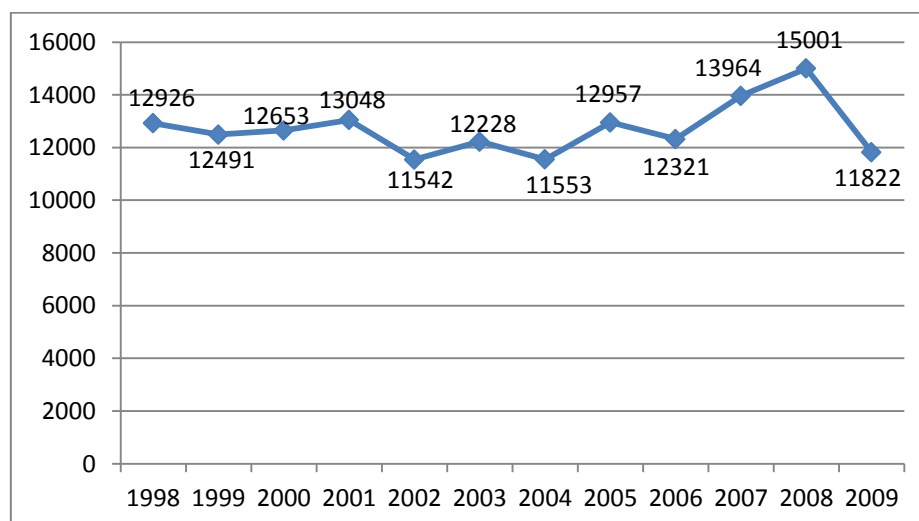
I 2000 ble den økonomiske støtteordningen Frifond etablert. Støtteordning ble opprettet blant annet for å styrke ungdoms lokale aktivitet på forskjellige områder, inklusivt den medlemsbaserte aktiviteten i det lokale foreningslivet. Denne delen av støtteordningen blir betegnet som *Frifond organisasjon* (www.frifond.no/organisasjon) og administreres av LNU, Norsk musikkråd (NMR) og Teaterrådet – avhengig av aktivitetens karakter (teater, musikk eller annen organisasjonsaktivitet). Siden 2000 har de politiske ungdomspartiene kunnet søke støtte til sitt lokale arbeid fra denne ordningen. Kriteriene for å motta tilskudd baseres på antall betalende medlemmer under 26 år og antall lokale lag med mer enn 5 medlemmer — samt et demokratisk valgt styre. Hvert enkelt lokallag skal være økonomisk uavhengig i forhold til andre enheter i organisasjonen — og i forhold til andre organisasjoner, som eksempelvis et moderparti. Det er LNU som forvalter støtteordningen

¹² Fordelingsutvalget er et eget forvaltningsorgan direkte underlagt Barne- og likestillingsdepartementet (BLD). Utvalgets hovedoppgave er å tildele tilskudd til de landsomfattende barne- ungdomsorganisasjonene.

ungdomspartiene kan søke på.¹³ Kriteriene knyttet til tellende lokallag og tellende medlemmer har stått fast siden august 2000. I 2008 foretok imidlertid *Frifond organisasjon* en harmonisering til Fordelingsutvalgets regelverk. Mens det tidligere år ikke har vært stilt krav om minstebeløp på medlemskontingenten, ble det i 2008 innført krav om minimum 50 kroner for at man kunne rapportere inn et medlem som tellende. For ungdomspartiene, som ikke mottar midler fra Fordelingsutvalget, ble det en overgangsordning på et år. For disse ble det nye kriteriet gjeldende for grunnlagsåret 2009 (og tildelingsår 2011).

Vi har fått tilgang til ungdomspartiernes innrapporterte medlemstall og lokallag for tildelingsårene 2000-2011. Tildelingskriteriet baseres på grunnlagsmateriale fra to år tilbake, hvilket betyr at tildeling på 2011-potten gjøres på grunnlag av antall medlemmer og lokallag 31.12 2009. I figur 4 gis en generell oversikt over endringer i antall unge medlemmer totalt i de følgende åtte ungdomspartier i perioden 1998-2009: Arbeidernes ungdomsfylking (AUF) Unge Høyre, Unge Venstre, Kristelig Folkepartis Ungdom (KrFU), Fremskrittspartiets Ungdom (FpU), Senterungdommen, Sosialistisk Ungdom (SU) og Rød Ungdom.

Figur 4. Medlemsutvikling i ungdomspartier 1998-2009. Faktiske tall.

*Kilde: Frifond organisasjon.

Antall medlemmer i ungdomspolitiske partier i perioden 1998 til 2008 har ligget relativt stabilt på i underkant av 13 000 medlemmer. Gjennomsnittet

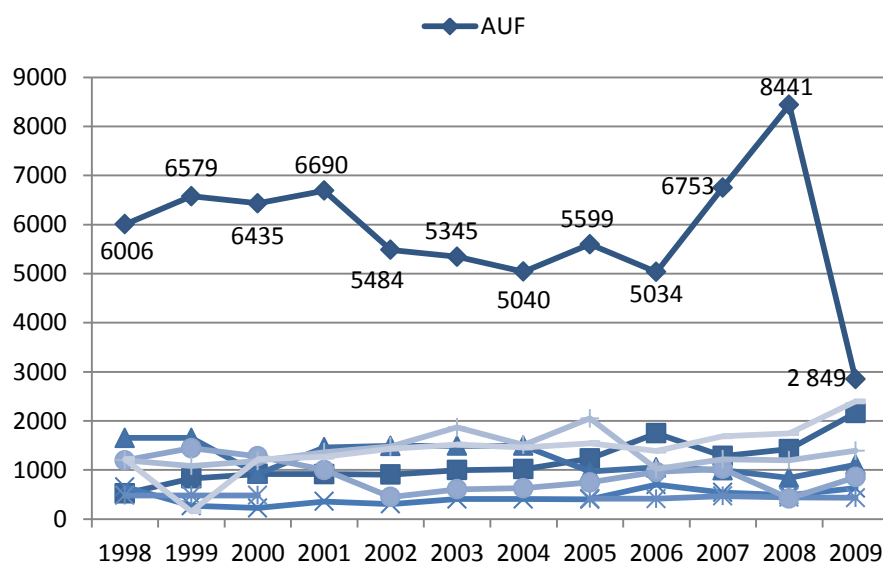
¹³ Vedtekter for FRIFOND-organisasjon kan hentes på nettsidene: <http://www.lnu.no/pages/side.aspx?nr=5923>.

blir i særlig grad dratt opp fra 2006 til 2008, da det har vært en markant medlemsvekst. Vi ser imidlertid en bratt nedgang fra 2008 til 2009. Dette kan forklares med at i 2009 ble kravet om minimum 50 kroner i medlemskontingent for tellende medlemmer innført.

Tallene viser at de åtte ungdomspartiene samler relativt få medlemmer. Tatt i betraktning den posisjonene de har både som politisk skoleringsarena for ungdom, samt rekrutteringskanal for politiske tillitsverv lokalt og sentralt, framstår det som underlig at de har såpass lav oppslutning. Det er imidlertid grunn til å tro at andelen unge partimedlemmer samlet sett er noe høyere enn det som her indikeres. Frifond-statistikken tar ikke høyde for partimedlemmer under 26 år i moderpartiene.

Men hvordan har medlemsutviklingen vært innenfor hvert enkelt ungdomsparti? Figur 5 gir en oversikt for perioden 1998-2008.

Figur 5. Medlemsutvikling i ungdomspartiene 1998-2009. Faktiske tall.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UH	1218	155	1215	1266	1434	1516	1458	1544	1389	1685	1748	2397
SU	1199	1081	1183	1360	1475	1867	1513	2051	1024	1217	1195	1393
Senteru.	1197	1445	1279	999	450	604	628	746	962	1023	420	852
KrFU	1653	1653	918	1459	1489	1492	1492	966	1053	994	841	1109
FpU	520	827	920	916	904	998	1016	1233	1747	1284	1424	2160
Unge V.	653	271	223	358	306	406	406	401	700	540	489	628
Rød U.	480	480	480	-	-	-	-	417	412	468	443	434

*Kilde: Frifond organisasjon.

Tallene viser at helt fram til 2008 var AUF enerådende det største ungdomspartiet i Norge. I denne perioden opererte organisasjonen med et gjennomsnittlig medlemstall på rundt 6100. Medlemsveksten fra 2006 til 2008

fra figur 4 ser vi her ene og alene kan spores tilbake til AUFs vekst i samme periode. Det skal også bemerkes at nedgangen for grunnlagsårene 2001 (6690 medlemmer) til 2002 (5345 medlemmer) skyldes primært endringer i Frifond-reglementets telleregler. Dette førte til at bare 80 prosent av AUFs opprinnelige medlemsliste ble rapportert inn til Frifond. Dette gjaldt også de andre partiene, men ettersom AUF er såpass mange, merkes det særlig her.

Det er imidlertid først i grunnlagsåret 2009 medlemstallene i partiene er sammenlignbare det ble innført en felles minimum kontingentsats. AUF, som i mange år har operert med kampanjemedlemskap med lav kontingentsats, klarte dermed ikke å opprettholde sitt høye nivå av tellende medlemmer. En forklaring fra saksbehandlere i Frifond er at de andre ungdomspartiene ikke i like stor utstrekning har operert med kampanjemedlemskap over tid.

I dag tilbyr AUF fortsatt lav innmeldingskontingent gjennom SMS-ordningen “nymedlem”. Denne koster 20 kroner. Dette vil da være medlemmer organisasjonen ikke kan registrere som tellende i Frifond-systemet. Ordinær medlemskontingent i AUF er på 50 kroner. En gjennomgang av de andre ungdomspartiens nettsider viser at Unge Høyre, KrFU, SU og Senterungdommen har en medlemskontingent på 100 kroner i året, mens FpU, Unge Venstre og Rød Ungdom har 50 kroner. Rød Ungdoms kontingentsats øker etter ett års medlemskap.

Tellende medlemmer for AUF i grunnlagsår 2009 var 2849, mens deres innrapporterte medlemstall totalt til Frifond, dersom man ikke tar hensyn til kontingent-kriteriet, var på 9640 medlemmer (ikke vist i oversikten). Ser vi på utviklingen av de andre partiene, rapporterer alle — med unntak av Rød Ungdom — en relativt sett kraftig medlemsvekst det siste året. Slik sett viser disse partienes utvikling siste år en motsatt tendens sammenlignet med AUF. Fra Frifond forklares dette med at de andre partiene i større grad har etablert seg med en høyere medlemskontingent, og at de dermed ikke rammes av innstramningen i regelverket.

Videre viser tallene at med unntak av Unge Venstre og Rød Ungdom, har de fleste partiene operert med et medlemstall gjennom tiåret på mellom 1000 og 2000. Rød ungdom, som et av de minste ungdomspartiene, rapporterte ikke inn tall for grunnlagsårene 2001 til og med 2005. Vi ser også at det er relativt store svingninger i oppslutning fra år til år for samtlige partier. At Senterungdommens registrerte medlemstall fra 2007 til 2008 falt fra 1023 medlemmer til 420, kan forklares med at de i denne perioden gikk over til et nytt medlemssystem som ikke klarte å eksportere medlemmene fra det gamle til det nye datasystemet. Tilsvarende teknisk medlemssvikt viste seg i moderpartiet, som innførte samme registreringssystem.

Generelt tyder tallmaterialet på at omløpshastigheten på medlemmene i ungdomspartiene er stor. Dette er en utfordring flere enn ungdomspartiene sliter med. Ødegård (2007b) har vist at like mange unge i 2002 som i 1992 oppga å ha vært med i en ungdomsorganisasjon (rundt 92 prosent), men 2002-

generasjonen sluttet raskere enn 1992-generasjonen. Senere studier har også vist at politiske ungdomsorganisasjoner som Juvente og Natur og ungdom årlig mister om lag halvparten av medlemmene. Med andre ord kreves det en enorm innsats og fokus på medlemsverving for å opprettholde medlemstallet (Gulbrandsen og Ødegård 2011). Dette blir særlig tydelig for AUF, som ikke lenger kan tilby et svært billig medlemskap dersom de ønsker å motta Frifondstøtte for medlemmene sine. Det er imidlertid grunn til å tro at AUF sitt medlemstall for 2009 er noe underrapportert. Det vil ta tid å endre tidligere praksis med hensyn til størrelsen på medlemskontingent, og det vil slik sett være interessant å se hvordan ungdomspartiet møter denne utfordringen til neste rapporteringsrunde.

22. juli-effekten

Tallmaterialet rundt partimedlemskap tar ikke høyde for den effekten terrorhandlingene 22. juli 2011 etter sigende har hatt for rekruttering til de ungdomspolitiske partiene. De grusomme handlinger som blant annet drepte 69 AUFere på sommerleir på Utøya, satte kort dype spor i den norske befolkningen generelt — og hos ungdom spesielt (se Wollebæk mfl. 2011). Selv om terroren var et direkte angrep på AUF, ble hendelsene oppfattet som et angrep på våre grunnleggende demokratiske verdier. Et av svarene fra mange unge samfunnsborgere synes å ha vært å melde seg inn i et ungdomspolitisk parti. Samtlige ungdomspartier rapporterte i ukene etter terrorhandlingene økende rekruttering av unge medlemmer. I skrivende stund er det imidlertid ikke mulig å gi presise tall på hvor omfattende denne medlemsveksten har vært.

Partimedlemskap og sosial ulikhet

I forlengelse av medlemskapsoversikten er det nærliggende å spørre hvem de unge partiungdommene er. Skiller de seg ut på noen måte? Kommer de fra ressurssterke familier med politisk engasjerte foreldre? Er det de skoleflinke elevene vi finner igjen her – eller speiler de i stor grad ungdomsbefolkningen generelt? Frifond-tallene gir oss ikke mulighet til å si noe om dette, og det finnes lite kunnskap om et eventuelt skjevfordelt medlemskapsmønster blant partiungdommen. Vi skal imidlertid gå til andre kilder som kan bidra til å kaste lys over spørsmålet mer generelt.

Som vi så i notatets kapittel 2 er det i valgforskningen mye diskutert den betydning sosiale, økonomiske og kulturelle bakgrunnsfaktorer har for valgdeltakelse. Særlig har utdanningsnivået vært løftet fram som et viktig skille for hvem som er med og hvem som står utenfor. Dette er en faktor som

også har betydning for medlemskap i partier. I befolkningen generelt var det i 1999 21 prosent av *befolkningen* som hadde utdanning på universitets- eller høyskolenivå. Heidar og Saglie (2002) viser at det tilsvarende tallet for *partimedlemmer* var på 32 prosent. Det er med andre ord lite som tyder på at det er de høyt utdannede som vender seg bort fra partiene. Forskerne har vist at det er store skiller mellom partiene. Utdanningsnivået er lavest i Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet (på rundt 20 prosent) mens 69 prosent av medlemmene i SV og 60 prosent i Venstre, har høyere utdanning.

Når det gjelder mer spesifikt ungdoms politiske deltakelse, viser tidligere studier at de unge som har deltatt i de mer tradisjonelle politiske aktivitetene (politiske partier, andre politiske organisasjoner, elevråd og ungdomsråd) i liten grad er preget av foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn. De kulturelle ressursene familien besitter, blant annet målt i antall hyllemeter bøker i hjemme og politiske diskusjoner med foreldrene, har en langt større betydning for barnas politiske aktivitetsnivå enn familiens økonomi og foreldrenes utdanningsnivå. Størst utslag knyttes likevel til de unges individuelle ressurser: Unge som er aktive i andre fritidsorganisasjoner, er med i et større vennenettverk og diskuterer politikk med venner, har større sannsynlighet for å være politisk aktive (Ødegård og Berglund 2008b). Dette kan selvsagt gå begge veier ved at de som er aktive i politikken får flere venner, diskuterer mer og deltar på andre arenaer. Likevel viser studien at unges egne nettverksressurser som opparbeides, er viktig for politisk deltakelse og engasjement. Det gir antydninger om at de politiske arenaer synes å være relativt åpne for de unge som ønsker å være med.

Når det gjelder de lokale ungdomsrådene vises lignende mønster. Det er ingen forskjeller å spore i foreldres yrkesstatus for tenåringer (13-19 år) som er eller har vært aktive i lokale ungdomsråd og ungdoms som aldri har vært med i disse rådene (Ødegård 2007a). I studien er det ikke tatt høyde for unges egne ressurser knyttet til nettverk, skolekarakterer eller andre forhold som kan tenkes å ha betydning for deltakelse. Antallet ungdomsråd har økt kraftig siden dataene til denne studien ble innhentet (i 2002). Det *kan* være at sosioøkonomiske seleksjonsmekanismer kan ha utviklet seg i løpet av disse årene ettersom ungdomsrådene har blitt mer strømlinjeformet som høringsorganer for den lokale forvaltning og politiske utvalgene.

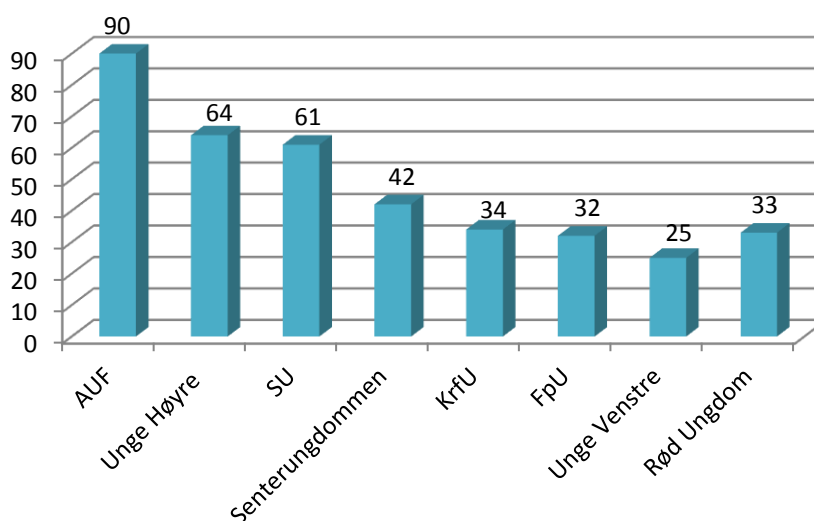
Lokale partilag — utbredelse og størrelse

For mange unge vil engasjement i et ungdomsparti avhenge av at det faktisk finnes et lokallag der de bor. Noen vil naturligvis kunne melde seg inn

uavhengig av å delta i det sosiale fellesskapet, politiske aktiviteter og diskusjoner, men tidligere studier viser imidlertid at rekruttering til frivillige ungdomsorganisasjoner i stor grad skjer gjennom venneverving og ved at man møter målgruppen ansikt til ansikt (Gulbrandsen og Ødegård 2011). Utbredelse av lokale lag er med andre ord en indikasjon på ungdomspartiens nedslagsfelt, og kan fortelle noe om organisasjonens aktivitetsnivå. I Frifond-materialet har vi informasjon om endringer i antallet lokale foreninger i perioden 1998 til 2009. I tabellen nedenfor ser vi at det i 2009 fantes 307 lokale foreninger for ungdomspartiene. Antall lokallag har holdt seg relativt jevnt fram til 2008, men i 2009 har det vært en merkbar nedgang.

I figur 6 presenterer vi hvor mange lokallag hvert ungdomsparti har. Dette tallet er et gjennomsnitt av innrapporterte lokallag i perioden 1998 til 2009.

Figur 6. Antall lokallag 1998-2009, gjennomsnitt. Absolutte tall.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
AUF	70	70	80	80	80	108	107	107	94	99	99	91
UH	74	37	73	79	74	72	64	61	66	65	65	49
SU	67	57	62	84	78	80	75	66	50	34	44	38
Senteru.	37	38	40	34	47	38	42	49	53	63	39	25
KrFU	36	36	25	40	41	29	29	52	32	36	29	25
FpU	25	28	31	26	41	34	37	36	23	36	35	32
Unge V.	12	22	28	20	29	28	24	26	31	35	24	21
Rød U.	38	38	38	0	0	0	0	33	33	29	26	26
Totalt	359	326	377	363	390	389	378	430	382	397	361	307

*Kilde: Frifond organisasjon.

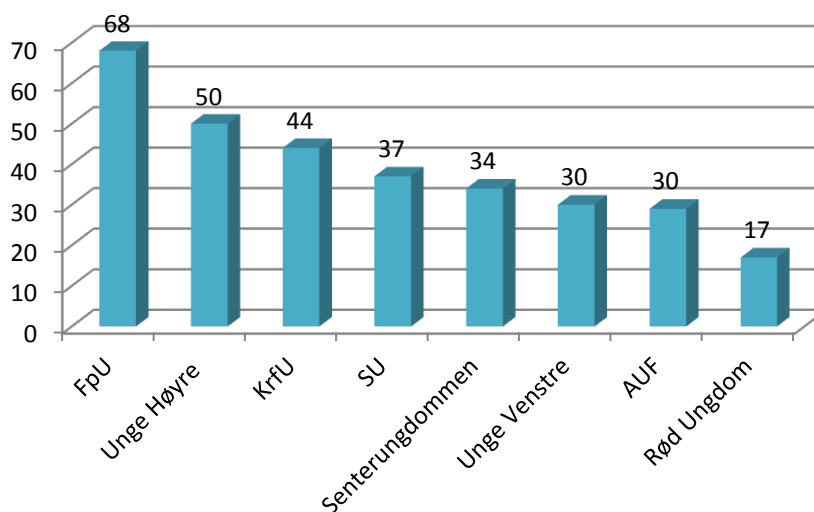
** Tallene for Rød ungdom i figuren bygger på et gjennomsnitt for 8 år. I 5 år lot organisasjonen være å innrapportere medlemstall og lokallag til støtteordningen Frifond.

Ikke overraskende med henblikk på medlemskapsstatistikken over, er AUF det ungdomspartiet med flest lokale lag. Antall lag har variert noe i perioden, hvor de i 1998 hadde 70 lag mens dette var økt til 108 lag i 2003. I gjennomsnitt har de 90 lokale lag. Selv om AUF har mistet mange tellende medlemmer siste år, har ikke dette fått nevneverdige konsekvenser for lokallagene (se tabell). Dette indikerer at det finnes mange aktive medlemmer som ikke kan innrapporteres som tellende. Slik kan det også være i de andre partiene.

Både Unge Høyre og SU har relativt mange lokale lag, når man sammenligner med antallet medlemmer. Mens Unge Høyre har hatt et stabilt antall lag i perioden, gikk antall registrerte lokale lag kraftig ned fra 2008 til 2009. Dette fallet i antall innrapporterte lag skjedde etter en intern gjennomgang i fylkesforeningene, som har ansvaret for oppbevaring av årsmøtereferater for lokalforeningene i hvert fylke. Den sentrale ledelsen i organisasjonen mente at dokumentasjon i enkelte lag ikke tilfredstilte kravene fra Frifond. Selv om ledelsen visste at flere av lokallagene det ikke ble søkt støtte for hadde vært aktive i grunnlagsåret 2009 (bla ved arrangement av kurs), valgte de likevel å ikke innrapportere disse. Antall lokale lag i SU har svingt mye fra de i 2001 innrapporterte 84 lag til de i 2007 er nede i 34. Lignende variasjoner er det også for de andre ungdomspartiene.

I figur 7 har vi regnet ut hvor mange medlemmer det er i gjennomsnitt pr. lokallag i de utvalgte ungdomspartiene. Dette tallet baserer seg på grunnlagsåret 2009, som var det første året samtlige ungdomspartier opererte med en minstesats på 50 kroner for tellende medlemmer.

Figur 7. Antall medlemmer pr. lokallag i 2009. Absolutte tall.

*Kilde: Frifond organisasjon.

FpU synes å ha de mest robuste lokallagene. I gjennomsnitt har hvert lokallag 68 medlemmer. Avstanden til Unge Høyre og KrFU med rundt 40-50 medlemmer pr. lokallag er tydelig. Resten av ungdomspartiene ligger på rundt 30 medlemmer pr. lokale lag.

Det er grunn til å tro at størrelsen på de lokale partilagene varierer avhengig av kommunestørrelse. I folketette kommuner vil tilfanget på medlemmer være større enn i mindre landkommuner. Dette har vi dessverre ikke mulighet til å finne ut av her. At det ikke finnes lokale ungdomspartier betyr ikke nødvendigvis at ungdomspartimedlemmene ikke har et partitilbud. Medlemmer av ungdomspartiene har mulighet og rett til å delta i moderpartiets aktiviteter. Dermed vil mange ha et stabilt lokallag rundt seg, selv om det ikke er et ungdomsparti. At det finnes virksomme partilag for moderpartiet i de aller fleste kommuner, minker nok presset til å etablere egne partilag – særlig blant ungdomspartiene med et lavt medlemstall.

Et annet interessant aspekt er *hvor* de ulike ungdomspartiene har sitt geografiske nedslagsfelt. Dette gir ikke Frifond-tallene svar på, men i studien av norske partier viser Heidar og Saglie (2002) at de politiske partiene har tydelige regionale profiler. Over halvparten av medlemmene til KrF bor for eksempel på Sør- og Vestlandet. Senterpartiet står svakt i Oslo-området og Arbeiderpartiet står svakt på Sør- og Vestlandet. SV har mange medlemmer i Nord-Norge, mens Senterpartiet står sterkt i Trøndelag. Forskerne har også skilt mellom by- og landkommuner (basert på den gamle inndelingen før samtlige kommuner med over 5000 innbyggere kunne registrere seg som by i 1996). Oversikten viser at 84 prosent av senterpartimedlemmene bor i landkommuner, men for SV er tallet 56 prosent. 65 prosent av medlemmene i Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre bor i landkommuner, mens for Høyre, Frp og SV bor 56-58 prosent i landkommuner.

Vi vet ikke om ungdomspartiene følger de samme geografiske skillelinjene, men det er tenkelig at der moderpartiet står sterkt, vil også ungdomspartiet stå sterkere enn i regioner hvor moderpartiet står svakt. I så måte er det interessant å merke seg at nedgangen i partimedlemskap er begrenset til store og mellomstore kommuner, mens medlemstallet er opprettholdt i småkommuner (Bjørklund 1999 referert i Heidar og Saglie 2002). Dette er på mange måter et paradoks. Det viser seg nemlig at i små lokalsamfunn framstår partiene oftere som overflødige enn i store kommuner (Heidar og Saglie 2002). Årsaken til dette synes å være at i små, oversiktlige samfunn med tette personlige nettverk kan organisering gjennom partiene virke unødvendige. Samtidig er andelen partimedlemmer over dobbelt så stor i de minste kommunene som i de største. Det er med andre ord de små kommunene som har den største andelen partimedlemmer blant innbyggerne (ibid.).

Det er imidlertid liten grunn til å tro at ungdomspartiene står like sterkt i små lokalsamfunn som moderpartiene. Moderpartiene er tett knyttet til

kommunepolitikken, og slik sett er lokallagsstrukturen for ungdomspartiene mindre utbygde. Det er også grunn til å tro at ungdomspartiene har en langt dårligere dekning i småkommuner, da det er i særlig grad er i disse kommunene ungdommen flytter fra for å ta utdanning og skaffe seg arbeidserfaring. Ungdomspartiene står også i praksis friere enn moderpartiene til å dekke et større geografisk område enn kommunegrensene. Dette er imidlertid forhold vi vet lite om i dag. Det er grunn til å tro at selv om moderpartiene relativt sett er store i småkommunene, har ikke ungdomspartiene den samme posisjonen.

Oppsummering

I 2009 var det i underkant av 12 000 betalende medlemmer under 26 år i norske ungdomspartier. Mens statistikken fram til 2008 viste at AUF alene stod for omlag 56 prosent av medlemsmassen, har dette bildet endret seg for 2009 da det ble innført en minstesats på 50 kroner for å registrere et medlem som tellende i Frifond-ordningen. Denne rammet i særlig grad AUF som i bred skala har operert med kampanjemedlemskap med lav kontingent. Det totale antallet medlemmer har holdt seg relativt stabil i perioden for de fleste partier, med unntak av AUF.

Vi har lite kunnskaper om hvem partiungdommen er og om de skiller seg fra andre ungdommer med hensyn til sosioøkonomiske faktorer som familieinntekt, egne utdanningsplaner eller foreldrenes utdanningsnivå m.m. For tenåringspopulasjonen synes det å være små sosiale skillelinjer i frivillig organisasjonsdeltakelse generelt, særlig når vi bruker foreldrenes sosioøkonomiske status som mål. Blant partimedlemmer generelt er det en overrepresentasjon av høyt utdannede. Dette kan tyde på at sosiale, økonomiske og kulturelle eksklusjonsmekanismer har betydning for innmelding i politiske partier. Det er ikke usannsynlig at liknende mekanismer, for eksempel knyttet til valg av studieretning på videregående skole, har betydning for unges deltakelse i politiske partier, men dette er noe vi ikke har hatt muligheten til å se nærmere på.

I 2009 var det rundt 307 lokale ungdomspartier i Norge. Vi vet ikke hvor disse er geografisk plassert, men det er grunn til å tro at disse følger de regionale skillelinjene som er tydelig hos moderpartiene. Tar man et gjennomsnitt av antall partilag og medlemmer for 2009, har de lokale partilag et gjennomsnittlig medlemstall på 40 medlemmer.

Drøftelse og konklusjon

Står dagens unge utenfor eller innenfor tre av de fremste politiske institusjonene i Norge, her definert som valgdeltagelse, kommunestyrerepresentasjon samt partimedlemskap?

For det første: Relativt få unge velgerne bruker stemmeretten sin (55 prosent for stortingsvalg og 35 prosent for lokalvalg). For det andre utgjør de bare 4 prosent av de folkevalgte kommunestyrerepresentantene i landet, mens de utgjør 12 prosent av den valgbare befolkningen. For det tredje er i underkant av 12 000 av dem medlem i et ungdomspolitisk parti. Dette betyr at mange unge står på utsiden av det representative demokratets sentrale institusjoner.

Er den svekkede deltakelsen et demokratisk problem? Både ja og nei. Nei – først og fremst fordi det ikke er slik at de unge som står utenfor disse arenaer nødvendigvis er politisk passive. Det finnes mange andre kanaler for å uttrykke et politisk engasjement (se blant annet notatet “Medborgerskap, politisk deltakelse og makt” utarbeidet av Guro Ødegård for Ungdommens Maktutredning). Det finnes med andre ord en rekke kanaler som både mobiliserer unge til politiske handlinger og fungerer som viktige demokratiske læringsarena. Kommunale ungdomsråd og oppblomstringen av et mer aksjonsorientert deltakelsesmønster er eksempler på dette. I tillegg finnes interessepolitiske organisasjoner som er viktige meningsbærere og kanaler for politiske samtaler i samfunnet. Utfordringen med de mer formelle organisasjonskanalene er at de i likhet med partiene har blitt svekket gjennom de siste tiårene. Selv om svekkelsen er langt mindre dramatisk enn de vi har sett over en 30-års periode, viser analyser fra Hordalandsstudien at de mer samfunnsretta interessepolitiske organisasjonene har en klar netto tilbakegang fra 1999 til 2009 (Christensen et al. 2011). Sammen med de politiske partier og politiske lister står altså disse organisasjonene svakere i dag enn for relativt kort tid tilbake. Dette gjelder også partier og interesseorganisasjoner for ungdom.

Det urovekkende med utviklingen er at det ikke finnes kanaler som kan erstatte de tradisjonelle politiske institusjonene. Verken kommunale ungdomsråd eller de mer aksjonsorienterte ad-hoc aktivitetene vil kunne bøte

på den svake deltakelsen i de tradisjonelle politiske institusjonene. Valgdeltakelse, kommunestyrerepresentasjon og partideltakelse er knyttet opp mot det som betegnes som “det store demokratiet” — institusjoner avgjørende for vårt folkestyrte demokrati, der oppslutning og valg av representanter utgjør selve grunnfjellet. Den alternative deltakelsen er viktig på mange måter, men er ofte tematisk begrenset og orientert mot særinteresser i en lokal kontekst. Dette blir betegnet som “det lille demokratiet”. De svenske maktutrederne hevder at drømmen om det lille demokratiets seier over det store, er ensbetydende med drømmen om demokrati uten politikk (Petersson et al. 1989).

Selv om folket bruker stemmeretten sin, skal posisjoner både lokalt, fylkeskommunalt og sentralt fylles med tillitsvalgte og representanter. Svikter rekruttering, svekkes også demokratiets legitimitet. Snevres i tillegg gruppen som er villige til å påta seg tillitsverv ytterligere inn — enten sosialt, aldersmessig, økonomisk eller kulturelt — vil demokratiet i mindre grad representere bredden av folket.

Ved kommunevalget i 2011 er det gjennomført et forsøk med stemmerett for 16-åringer. I lys av det *forvitningsperspektivet* som til en viss grad her presenteres, er det særlig interessant — og oppløftende — at over 57 prosent av disse brukte stemmeretten sin.¹⁴ Dette underbygger resultatene som er presentert i dette notatet, nemlig at 18-åringer bruker stemmeretten sin i betydelig større grad enn eldre unge helt opp mot slutten av 20-årene. Forklaringer på dette, både i en norsk og internasjonal kontekst, er at en stabil livssituasjon øker sannsynligheten for å delta ved valg. Mens mange 19-åringer har avsluttet videregående skole og kanskje i ferd med å etablere seg i et nytt lokalmiljø som student m.m, går en stor andel av 18-åringene fortsatt på videregående skolen, bor hjemme og er etablert i sitt lokalmiljø. Dette mer enn antyder at valgdeltakelse ikke bare kan forstås som en individuell, men en sosial handling. Utfordringen med lav valgdeltakelse blant unge i dag er at stemmegivning blir betraktet som en vane som dannes tidlig. Dette betyr at til flere førstegangselgere som lar være å stemme, dess større sannsynlighet er det for at den samla valgdeltakelsen i framtida vil gå ned. Gallego (2009) mener hovedforklaringen på nedgangen i valgdeltakelse ved norske stortingsvalg fra 1965 og fram til årtusenskiftet, kan knyttes til slike generasjonseffekter. Det er i lys av dette interessant at en såpass stor andel av 16-åringene brukte stemmeretten sin ved kommunevalget i 2011.

Avslutningsvis er det naturlig å påpeke den generelle kunnskapsmangelen rundt ungdoms deltakelse i politiske institusjoner. For det første vet vi lite om de kontekstuelle faktorerens betydning for unge velgeres/

¹⁴ Da notatet gikk i trykken var det ennå ikke klart hvor høy valgdeltakelsen var blant ordinære førstegangselgere. Ved tidligere lokalvalg har deltakelsen blant denne gruppen ligget på rundt 33-35 prosent.

førstegangselgeres deltakelse. Vi vet for eksempel lite hvilken betydning deltakelse i frivillige organisasjoner og ungdomsråd har for politisk læring og mobilisering til å avgi stemme ved valg.

Meningsstyringer i det offentlige rom gjennom aksjoner, demonstrasjoner, underskriftskampanjer m. m har økt i omfang de to siste. I tillegg har vi de siste årene fått større muligheter til å uttrykke våre politiske meninger og støtte politiske saker gjennom lavterskelaktiviteter via sosiale medier. Hvordan denne type ad-hoc engasjement virker inn på den mer konvensjonelle deltakelsen, vet vi lite om. Det vi vet er at denne type korttidsengasjement og — aktivitet ikke vil kunne erstatte oppslutning og deltakelse i valgdemokratiet — bare supplere det.

Vi vet heller ikke hvilken effekt flere unge folkevalgte i et kommunestyre vil ha for å mobilisere unge til valgurnene. Det er mulig at dette vil gi flere unge politiske rollemodeller og at flere unge vil oppleve at politikk også er relevant for deres hverdagsliv. Om så er tilfelle vil unge velgere kunne oppfatte lokalpolitikken som mer rettferdige og potensielt mer responsive. Men det er slett ikke sikkert vi vil få en slik effekt. Det kan være at unge representanter sosialiseres inn i en partikultur der de fremstår som like sine eldre kollegaer. Det kan også være slik at velgernes generelle kunnskap om hvem som sitter i kommunestyret er så lav at hvem som bekler disse posisjonene ikke fører til økt mobilisering.

Særlig viktig er det å påpeke det kunnskapshullet vi har med hensyn til ulikhetsskapende mekanismer blant unge velgere, kommunestyre-representanter og partimedlemmer. Å avdekke eventuelle sosioøkonomiske, utdanningsmessige og kulturelle skillelinjer i deltakelsen er en viktig oppgave for å bygge ned mulige deltakelsesbarrierer — og bidra til at de politiske institusjonene er åpne for alle som ønsker å være med.

Det er også viktig å følge opp forskning som kan gi kunnskap om hvilke konsekvenser terrorhandlingene den 22. juli har hatt for ungdoms politiske holdnings- og adferdsmønster på lengre sikt. På kort sikt vet vi at hendelsene synes å ha satt dypest sport hos den unge generasjonen. Erfaringene etter terrorhandlingene i USA 11. september 2001 tyder på at det er hos de unge — de som var i sine formative år da terroren rammet — man har sett et økt politisk engasjement på lengre sikt (for en gjennomgang av litteraturen se Wollebæk et. al 2011). Når de norske ungdomspartiene melder om økt tilstrømning av medlemmer, *kan* dette tyde på at terroren her hjemme har vekket i særlig grad unges samfunnsengasjement. Er dette et engasjement som vil gå over, eller vil de ta det med seg videre i livet? Denne type kunnskap er viktig for å forstå dynamikken knyttet til ungdoms politiske interesse, deltakelse og orienteringer både på kort og på lang sikt.

Litteratur

- Aardal, B. 2002. Demokrati og valgdeltakelse - en innføring og oversikt. I: Aardal, B. (ed.) *Valgdeltakelse og lokaldemokrati*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Berglund, F. 2003. Ungdom og valgdeltagelse. I: Engelstad, F. og G. Ødegård (eds.) *Ungdom, makt og mening*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Berglund, F. og M.S. Winsvold (2005). *Unge folkevalgte. Om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte i norsk lokalpolitikk*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Bhatti, Y. og K.M. Hansen (2010). *Valgdeltagelsen blandt danske unge*. København: Institutt for Statskundskap, Københavns Universitet.
- Bjørklund, T. og J. Saglie 2009. Ensaksdeltakelse: Om underskriftskampanjer og politikerkontakt. I: Saglie, J. (ed.) *Det nære demokratiet - lokalvalg og lokal deltakelse*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Christensen, D.A., K. Strømsnes og D. Wollebæk (2011). *Organisasjonene i Hordaland 1999-2009*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Dahl, R.A. (1973 [1963]). *Modern political analysis*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Ekman, J. og P. Zetterberg 2010. Svenska 14-åringars medborgarkompetens. En analys av elevenkäten i ICCS-undersökningen. I: Amnå, E., T. Englund og C. Ljunggren (eds.) *Skolor som politiska arenor*. Stockholm: Skolverket.
- Franklin, M.N. (2004). *Voter Turnout and The Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies Since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gallego, A. (2009). Where Else Does Turnout Decline Come From? Education, Age, Generation and Period Effects in Three European Countries. *Scandinavian Political Studies*, 32, 23-44.
- Gulbrandsen, T. og G. Ødegård (2011). *Frivillige organisasjoner i en ny tid. Utfordringer og endringsprosesser*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Heidar, K. og J. Saglie (2002). *Hva skjer med partiene?* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hellevik, O. (2001). Ungdommens verdisyn - livsfase eller generasjonsbetinget? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 1, 47-70.

- Highton, B. og R.E. Wolfinger (2001). The First Seven Years of the Political Life Cycle. *American Journal of Political Science* 45, 202-209.
- Knudtzon, L. og T. Tjerbo (2009). *De unge stemmene. Innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Offerdal, A. og J. Aars 2000. Deltakelse og aktivisering i lokalpolitikken. I: Offerdal, A. og J. Aars (eds.) *Lokaldemokratiet : Status og utfordringer*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Petersson, O., G. Blomberg og A. Westholm (1989). *Medborgarnas makt*. Stockholm: Carlssons.
- Ringkjøb, H.-E. 2000. Tar partiene representativitet på alvor? I: Offerdal, A. og J. Aars (eds.) *Lokaldemokratiet: Status og utfordringer*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Saglie, J. 2009. Hvorfor delta i lokalpolitikken - og hvorfor ikke? I: Saglie, J. (ed.) *Det nære demokratiet - lokalvalg og lokal deltakelse*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Vestel, V., T. Øia og G. Ødegård (2003). *Veien til makta og "det gode liv"? Evaluering av medvirkningsarbeidet blant unge i Porsgrunn kommune*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Wollebæk, D., B. Enjolras, B., K. Steen-Johnsen og G. Ødegård, G. (2011). *Hva gjør terroren med oss som sivilsamfunn?* Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ødegård, G. (2007a). Political socialisation and influence at the mercy of politicians. A study of a local participation project amongst youth in Norway. *Young*, 15, 273-297.
- Ødegård, G. 2007b. Troløs ungdom. Endringer i ungdoms deltagelse i frivillige organisasjoner fra 1992 til 2002. I: Strandbu, Å. og T. Øia (eds.) *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Ødegård, G. (2010). *Motløs ungdom? Nytt engasjement i et gammelt demokrati*. Oslo: Akademisk publisering.
- Ødegård, G. (2011). Finnes en ideell stemmerettsalder? En analyse av debatter og forskning rundt stemmerett for 16-åringer. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 11, 3-31.
- Ødegård, G. og J. Aars (2011). *Ungdom, valgdeltagelse og stemmerett. En kunnsapsoversikt*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ødegård, G. og F. Berglund (2008a). Opposition and Integration in Norwegian Youth Networks. The Significance of Social and Political Resources, 1992-2002. *Acta Sociologica*, 51(4), 275-292.

Ødegård, G. og F. Berglund (2008b). Political participation in late modernity among Norwegian youth: An individual choice or a statement of social class? *Journal of Youth Studies*, 11, 593-610.

Andre kilder:

Aftenposten: Medlemmene i norske partilag blitt færre og færre. Unntakene er Frp og Venstre (7.1.2009)

Statistisk Sentralbyrå (2007): Andel personer 16 år og over med medlemskap i ulike foreninger: (<http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-248.html>)

Institutt for samfunnsforskning

<i>Forfatter/Author</i> Guro Ødegård, Johannes Bergh
<i>Tittel/Title</i> Unge i tradisjonell politikk. Deltakelse i valg, kommunestyre og partier
<i>Sammendrag</i> Notatet viser hvordan ungdoms deltakelse ved valg, kommunestyrerepresentasjon og ungdomspartier har endret seg over tid. Det er mye som tyder på at en nedadgående tendens de siste 20-30 årene har stabilisert på et generelt lav nivå. Notatet presenterer nye tall som viser at 18-åringene bruker stemmeretten sin i større grad enn i 20-årene. Forklaringen er knyttet til at eldre unge er i en mer ustabil livssituasjon, der de i større grad har flyttet fra familiehemmet og etablerer seg i nye sosiale miljøer.
<i>Emneord</i> Ungdom, valg, kommunestyrerepresentasjon, partideltakelse